

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

Norimbergæ, 1686

VI. De primatu Episcopi Romani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

chalem dignitatem primò & immediatè proficisci, & in eo omnes thesauros dignitatum Ecclesiasticarum reconditos esse statuunt. Et sicigitur solus Romanus Episcopus principi superiorem non habenti par erit; reliqui Patriarchæ, dum dependentem habent auctoritatem, ad istud fastigium non pertingunt.

CAP. VI.

De Primatu Episcopi Romani.

I.

IN capite antecedente dixi, ab initio tres tantùm in univèrsâ Ecclesiâ fuisse patriarchas, Romanum scil. Alexandrinum, & Antiochenum, accessisse deinceps ex Conciliorum decretis alios duos, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum, & hos quinq; exsuperante & perpetuâ ὑπεροχῇ in Ecclesiâ eminuisse, reliquos omnes, etsi vel Patriarchalia jura habuerint, vel patriarchæ etiam nomen aliquandiu sustinuerint, extra tamen quinarium istum numerum substituisse, & illis haudquaquam pares, judicatos fuisse. Videamus nunc speciatim, quanta unusquisq; ex quinq; illis habuerit privilegia, qualemque inter se gesserint conformitatem, & connexionem, atque respectum, observato ordine, qui jure Canonico præscriptus est, & initio facto ab Episcopo Romano. Sic enim constabit de formâ Reip. Ecclesiasticæ, de quâ tantâ Gregorii VII. temporibus excitati fuerunt fluctus tantæq; inter eos, qui Christiani dici volunt, contentiones, & horrendæ persecutiones.

II. Sed hic illicò obstrepentes habeo Canonistas, quibus grave est audire, Episcopum Romanum inter patriarchas numerari. Volunt scilicet, Pontificem suum planè esse extra ordinem Patriarcharum, & supra illos, sedemq; Apostolicam (ita vocant κατ' ἐξοχὴν Ecclesiam Romanam) eximium aliquod principatus jus, non solum in Occidentis provincias, sed etiam in cæteras Orientis Ecclesias, quæ illi ut supremo capiti per Patriarchas suos connecterentur, obtinere. *Observatum est*, inquit Augustinus Barbofa *de offic. & pot. Episc. part. 1. tit. 3. c. 1. n. 2.* quod Romanus Pontifex non sic est habendus primus in ordine aliorum quatuor patriarcharum, sicuti est Constantinopolitanus respectu Alexandrini & Alexandrinus respectu Antiocheni, & Antiochenus respectu Hierosolymitani, quia in illo non est sola prelatio ratione loci aliorum patriarcharum, verum etiam est vera majoritas supremæq; potestatis. Atq; hinc sedem suam exsortem voluit esse Innocentius III. dum c. antiqua 23. x. *de privileg.* quatuor tantùm refert sedes Patriarchales, sanciendo, ut post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino (hæc sunt ejus verba) super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi

Christi fidelium & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant. --- Utq; in signum subjectionis Dominicæ crucis vexillum ante se faciant ubiq; deferri, nisi in Urbe Romanâ, & ubicunq; summus Pontifex præsens extiterit, aut ejus legatus utens insigniis Apostolica dignitatis.

III. Consimili modo Onuphrius Panvinius ad Platin. sub Bonifacio III. hæc notavit: *Processu temporis & præsentis post Photium Patriarcham Constantinopolitanum utraq; parte conveniente illud usurpari cœptum, ut ambo Episcopi, Romanus scil. & Constantinopolitanus Oecumenici, id est, universales appellarentur, hic quidem universalis Patriarcha, non quod sibi uni aliorum jura vindicaret, sed quod iis dignior esset, primumq; post Papam locum haberet: ille verò universalis Papa. Auditumq; ut Papæ nomen, quo omnium vocabulorum Episcopatum excellentius esse statutum est, solus Romanus Pontifex, cum ante omnibus commune esset Episcopis, retineret: quo uno & illi tantum particulari nomine potestatis ejus dignitas & supra ceteras Ecclesias vetus prærogativa designaretur: ceteri verò quatuor Episcopi præcipuarum sedium, videlicet Constantinopolis, Alexandria, Antiochia, & Hierusalem Patriarchæ vocarentur &c.* Et hanc rem, ait Onuphrius, ex historiarum tum Græcarum, tum Latinarum variâ lectione se observasse. At verò omni autoritate Onuphrium destitui, imò verò notam hanc contrariam prorsus esse praxi deinceps receptæ observat Marcus Antonius de Dominis de Rep. Eccles. lib. 3. c. 10. n. 16. *Si auctoritates, inquit, signasset Onuphrius, gratiam ei haberem: ego enim non ullâ conventionem, sed Romanorum Pontificum posteriorum proprio conatu Papam supra Patriarchas quatuor suspicor esse constitutum, ubi prius Ecclesia semper imò & post tempora Gregorii aliquandiu quinque Patriarchas agnoverit, & inter eos non supra eos primum locum Romano tribuerit. Totam verò hanc conventionem destruit Leo IX. epist. 6. qui nullâ ratione tolerat Oecumenici titulum in Constantinopolitano, quem vocat Archiepiscopum.* Et sanè perspicua sunt verba Leonis, quæ sic habent: *Qualis verò & quam detestabilis atq; lamentabilis est illa sacrilega usurpatio, quâ te universalem Patriarcham jactas ubiq; & scripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hætenus horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum convenientius posset insigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divinâ voce: Tu es Petrus &c: Quæ verba satis docent, frustra dixisse Onuphrium, conventionem à se memoratam fuisse litis finem inter duos Summos Christiani Orbis Episcopos.* Vixit enim Leo IX. seculo undecimo, Bonifacius III. autem & Phocas seculo septimo ineunte.

IV. Quod Innocentii III. decretum attinet, refertur quidem in *d. c. antiqua X. de privileg.* factum id fuisse in Concilio Lateranensi, quod pro Oecumenico venditant Canonistæ; sed quantæ istud sit autoritatis, Bellarminum audire sufficit, qui dum ad aliud illius Concilii decretum l. 2. de concil. c. 13. ita respondet: *Et tametsi Concilium Lateranense expressissime rem desi-*

definiuit, tamen quia nonnulli dubitant, an verè fuerit generale, ideo usq; ad hunc diem quæstio supereft, etiam inter Catholicos; haud obscure innuit, infirmitatem ejus esse fidem, quam ut inde argumentum probationis peti queat. Quid in eo actum fuerit, quidq; Pontifex præcipuè intenderit, apertè & ingenuè profitetur Matthæus Paris in *histor. min.* ut refertur in *antiqu. Britann. in vitâ Stephani Langtoni*. Ejus verba hæc sunt: Concilium illud generale, quod more papali grandia primâ fronte præ se tulit, in risum & scommâ, quo Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Decanos, Archidiaconos omnesq; ad Concilium accedentes artificiosè ludificatus est, desit. Illi enim cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi veniam sigillatim petierant. Quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promississent, quam à mercatoribus Romanis prius accipere mutuo Papeq; solvere coacti sunt, antequam discedere Româ potuissent. Papa jam acceptâ pecuniâ quæstuosum hoc Concilium dissolvit gratis, (h. e. nullâ aliâ re confectâ) totusq; Clerus abiit tristis.

V. De ipsis ejus Concilii decretis refert Platina in *vit. Innocentii III.* multa tum quidem venisse in consultationem, nec decerni tamen quicquam apertè potuisse, quod & Pisani & Genuenses maritimo & Cisalpini terrestri bello inter se certarent. Similia sunt, quæ refert Johannes Nauclerus *generat. 41. ann. M. CCXV.* ubi addit: *Editæ tamen nonnullæ constitutiones referuntur, è quibus una existit, quoties Orbis principes alter in alterum deliquerint, correctionem ad Romanum Pontificem spectare.* Ex relatione igitur habet Nauclerus, editas aliquas fuisse. Ipse eas non vidit authenticas, nec fortè prodierunt, nisi post longa temporum spacia, quandoquidem editio Colonienfis, quæ anno 1530. prodiit, eorum omnino nullam facit mentionem. Constitutioni tamen Innocentianæ supra adductæ fidem fortè & auctoritatem atque firmamentum adjungit, quod notat Godefridus Monachus in *annal. ad ann. M. CCXV.* In hoc Concilio nihil dignum memoriâ, quod commendari possit, actum esse, nisi quod Orientalis Ecclesia se subditam Romanæ exhibuerit. Videntur ergo renunciaffe Patriarchæ Orientales juri suo, quo per omnia exæquati fuerunt olim Episcopo Romano. At verò, ne quis decipiatur, probè observet, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum Patriarchas, qui interfuerunt, è Latinis fuisse, cum eo tempore Constantinopolis à Gallis teneretur, & nostrorum arma è Palæstinâ nondum excessissent, Antiochenus autem excufatione morbi usum, & Alexandrinum ab Ægyptiis, ut ad Concilium iret, prohibitum, legatos suos misisse. De primis ergo duobus mirum non est, eos, ut domesticos, colla submisisse Episcopo Romano, è cujus curiâ prodierant. De posterioribus non constat, utrum legati speciale in eam rem mandatum habuerint. Neque enim pro mandato etiam post mille annos præsumendum est. Verallus *decif. Rot. Rom. 250. part. 2.*

VI. Sed & num omnium consensu in ipso Concilio approbata ea constitutio fuerit, non liquet. Credamus eam cum aliis quinquaginta novem,

N

partim

partim de fide, partim de aliis rebus fuisse à Pontifice in illâ Synodo lectam & propositam; approbatam eam susceptamq; Patrum, qui aderant, consensu, planè nescimus. Dubios nos reddit Matthæus Paris, qui ad annum *MCCXV.* sub Johanne Rege scribit: *Recitata fuere in pleno Concilio capitula sexaginta* (hodiè septuaginta extant) *quæ aliis placabilia, aliis videbantur onerosa.* Unde apparet, illa capitula neque communi Patrum consilio deliberata, sed unius Innocentii voluntate constituta, neque postquam ejus jussu in medio confesso lecta essent, ab iisdem unâ voce ac consensu suscepta & approbata, sed aliis quidem placuisse, aliis verò displicuisse. Quod si ipsum capitulum attentius legatur, facilè inde apparebit, Pontificem Romanum hoc unum egisse, suam ut extenderet potestatem & principatum super omnes in universo terrarum Orbe Ecclesias, eamque in rem abusum fuisse Orientalium quorundam Patriarcharum, suorum quondam domesticorum, consensu, & ut commodam haberet occasionem, finxisse aliquam super *ægedria* inter eos noviter exortam contentionem, quam suâ & Concilii decisione componere necessarium esset.

VII. Dicit renovaturum se antiqua patriarchalium sedium privilegia. At illa de tali Ecclesiæ Romanæ principatu nihil quicquam continent. Neque imperium hoc de pallio à Romano Pontifice petendo, deque præstando juramento fidelitatis & obedientiæ ex antiquis illis patriarchalium sedium privilegiis probari potest. Sed totum illud, quod renovaturum se dicit, novum est commentum, ut sub colore isto occultari queat, jam ante quidem ab anterioribus Pontificibus sæpè affectata, nunc verò variis artibus occupata tyrannis Ecclesiastica. Quod si renovandum quid est sedi Romanæ, renoventur, ut præ se fert, antiqua Sedium Patriarchalium privilegia vera & canonica ex ipsâ vetustate, renoventur ex primis antiquissimarum Synodorum decretis, renoventur ex ipsius veritatis & rerum gestarum serie. Sic enim constabit, non Alexandrinam minùs & Antiochenam, quàm Romanam Ecclesias pares olim inter se & æquales fuisse, nec ullam inter eas fuisse superioritatem aut dependentiam, sed singulas suos habuisse Patriarchas *ἀρχιεπίσκοποι*, suas leges, suas synodos, sua jura & privilegia, paremque in negociis Ecclesiasticis potestatem.

IX. Ait Innocentius, *Ecclesiam Romanam disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinere principatum, utpote matrem universorum Christi fidelium & magistram.* Quod si requisiveris istam dispositionem Dominicam, dicta aliqua Scripturæ proferri audies ad præsentem hanc propositionem nihil omninò facientia, ut suo loco dicemus. Mater autem universorum qui dici poterit, quæ aliquando fuit filia? quomodo magistra omnium, quæ aliquorum fuit discipula? Et si enim negari nequeat, Romanam Ecclesiam omnium, quas in Occidentali mundi plagâ institutas esse novimus, vetustissimam esse, & tum Gallicas, tum Hispanicas ac cæterarum

regio.

regionum Ecclesias initio & comprobationem doctrinæ suæ inde petiisse, & aliam quoque summam cum eâ necessitudinem habuisse, atque solatia sua inde sæpenuerò in angustiis accersivisse, nonnullas etiam primitus ab eâ institutas esse; Mater tamen propterea omnium Ecclesiarum dici illa nequit, sive maternitas accipiatur ratione doctrinæ ex eâ alibi propagatæ, sive ratione potestatis, quæ matri competit. Priore modo mater aliarum Ecclesiarum illa est, è quâ ad istas alias doctrina evangelica delata fuit & dimanavit, sive à quâ doctrinam & doctores inde egressos vel missos istæ aliæ acceperunt. Tali autem modo particularium tantum Ecclesiarum quarundam mater erit Ecclesia Romana; Soli autem Hierosolymitanæ Ecclesiæ hoc debetur encomium, quod omnium aliarum mater sit, eò quod totius Orbis Ecclesias seminavit, uti loquitur Hieronymus in c. 2. *Esa.* Oportuit enim prædicari pœnitentiam & remissionem peccatorum apud omnes gentes, incipiendo ab Urbe Hierosolymâ. *Luc. XXIV, 47.* Unde Patres Concilii Constantinopolitani I. in *epist. Synodali ad Damasum*, quæ extat apud Theodoretum *lib. 5. c. 9.* omnium aliarum Ecclesiarum matrem, & Justinus Imperator in *epist. ad Hormisdam Pontif. Romanum*, quam recenset Severinus Binius *post Hormisdæ epist. 74.* Matrem Christiani nominis dixerunt. Gregorius Nazianzenus verò titulum matris Ecclesiarum Cæsareensi adscribit Ecclesiæ, *Orat. 20. & epist. 74.* Sed & ex Codice Justiniano in primis ex *l. 14. l. 16. l. 24. de SS. Eccles.* constat, etiam Constantinopolitanam Ecclesiam modo matrem fidei & Religionis, modo matrem omnium Christianorum, modo caput Ecclesiarum dici.

IX. Dubitari itaque non potest, quin doctrina & Doctores ex Hierosolymitanâ Ecclesiâ omnium primâ & antiquissimâ in cæteras Orientis partes, & inde ad Occidentem ipsamq; Romam pervenerint. Quod missionis officium sive beneficium Romana deinceps Ecclesia nonnullis aliis versus Septentrionem positis populis præstitit. Sicut autem consentaneum est tum rectæ rationi, tum Christianæ pietati, ut Ecclesia recentior antiquiorem, à quâ doctrinam & Doctores accepit, reverenter habeat & veneretur: ita iniquum fuerit, si eo nomine antiquior in recentiorem perpetuum magisterium vel dominium sibi arroget. Valdè igitur exerrat Romana, nec ab *χαυρότης* virio absolvi potest, quando se omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosci vult, cum respectu Hierosolymitanæ & Orientalium filia potius sit. Et quamvis respectu Ecclesiarum quarundam Occidentalium & Aquilonarium isto quo diximus modo & sensu mater dici queat; propterea tamen perpetuum aliquod magisterium sibi vindicare haud quaquam debet, nisi & ipsa propter eandem rationem Hierosolymitanæ & Orientalium discipulam se fateri velit.

X. Posteriore namq; modo, quo ratione potestatis mater quandoq; dici solet, inter Ecclesias nullam omninò matrem agnoscimus. Maternitas

tas enim in plantandis Ecclesiis nil nisi ministerium notat, & sollicitudinem propagandi Evangelium, ut infideles ad verum DEUM convertantur, & per verbum atq; Sacramenta regenerentur; nullum autem inde aliquid comparatur dominium aut magisterium, ne quidem de jure Ecclesiastico, quippe secundum quod Ecclesia Hierosolymitana, quam matrem priore modo diximus, Cæsariensi subjecta fuit Ecclesiæ, uti patet ex *canone 7. Concilii Nicæni*. Inter particulares namq; Ecclesias est relatio & unio non κατ' ἰσότην, ut inter matrem & filiam, dominam & servam five subjectam, caput & membra; sed κατ' ἰσότητα, ut inter pares collaterales, ut inter membra σὺσταμα, aut sorores in unâ familiâ. Licet igitur soror altera alteram ætate, aut virtute, & præstantiâ anteire possit; non tamen, quatenus soror est, dominationem in illam habet. Non malè igitur Theodosius in *l. 6. C. de SS. Eccles.* eadem *πρεσβεία*, quæ tùm habebat Episcopus Romanus, etiam Constantinopolitano concessit Episcopo. Nempe Episcopi Romani eo tempore hæc invaluerat prærogativa, ut etsi statuendi jus penes Synodum esset, nihil tamen ferè decerneretur sine consilio Episcopi Romani, qui sententiam suam exponere rogabatur, sicubi de intellectu canonis alicujus Ecclesiastici dubium in provinciâ aliquâ exortum esset. Idq; ita observabatur in Occidente, quo ipso tamen nullum dominandi, definiendiq; aut leges ferendi jus inducebatur. Et ne induceretur, eandem prærogativam in dictâ constitutione Theodosius tribuit Episcopo Constantinopolitano. Vid. Jac. Gothofredus *ad d. l. 6.*

XI. Nihil igitur facit Innocentius commentitiâ hæc suâ ratione, ut quatuor Patriarchas numerando, semet ipsum eximat, eosq; sibi subjectos faciat. Nec melioris notæ, imò haud paulo deterioris est Decretalis Benedicti XI. Pontificis Romani, quæ habetur in *Extrav. comm. c. 3. de elect.* dum Patriarchales istas sedes à Romanâ Ecclesia institutas fingit: *Sancta Romana Ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à DEO, utpote mater universorum Christi fidelium & magistra quatuor Patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasq; multis prærogativis & honoribus ac privilegiis decoravit.* Ipsâ rerum series, de quâ supra abunde diximus, reclamât, & prodigiosam hanc atq; superbam Pontificis assertionem refellit. Nec toleraverunt arrogantem hanc Episcopi Romani vocem reliqui Patriarchæ, nisi eo forte tempore, quo Galli & Veneti conjunctim Constantinopolin tenuere, quo ve ab Latinis sedes Episcopales in Oriente administratæ sunt. Sane in Concilio Constantinopolitano III. Romana in numero Patriarchalium sedium habita fuit, dum Patres Constantinum Pogonatum Imperatorem per epistolam Synodicam rogant, ut ad quinque sedes Patriarchales acta Concilii mittenda procurentur. Sic & Gre-

Gregorius Magnus lib. 6. epist. 37. reliquis Patriarchalibus sedibus non minorem honorem tribuit, quam suæ Romanæ, omnesq; inter se æquales & pares facit. Et Nicolaus I. in responsis ad consulta Bulgarorum cap. 92. ad questionem, quot sint veraciter Patriarchæ? respondet: *Veraciter illi habendi sunt Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent, id est, qui illis præsunt Ecclesiis, quas Apostoli instituisse probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam & Antiochenam.* Romanam Ecclesiam inter Patriarchales difertè recensens. Sic & Justinianus in l. 7. C. de SS. Eccles. Episcopum Romanum vocat Papam Senioris Romæ & Patriarcham. Et in rescripto, quod recensetur l. 8. C. eod. hunc in modum concepta est inscriptio: *Justinianus --- Jobanni sanctissimo Archiepiscopo almae Urbis Romæ, & Patriarchæ.*

XII. In jure Græco-Romano, quod edidit Johannes Leunclavius, lib. 7. habetur Theodori Balsamonis mediatum, ut vocatur, sive responsum de Patriarcharum privilegiis, ex quo plurimæ sententiæ ad rem præsentem facientes colligi possunt. Præcipua ejus disquisitio est, quomodo sanctissimorum Patriarcharum numerus quinaris extiterit, & qualiter se adinvicem habeant? Inter alia inquit: *Primus adversus secundum sese non offert, neq; secundus adversus tertium, sed cum instar quinque sensuum capit is unius, (qui tot esse numero dicuntur, nec dividuntur tamen in partes) apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominus pares sunt in omnibus, ἰσοτιμίαν ἐν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν, & cum capite sanctarum per universum Orbem Ecclesiarum DEI jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest. --- Sed quemadmodum quinaris ille sensuum architeti & Conditoris DEI formationi respondet, nec adspæctus v. g. odoratum, nec auditus tactum vel gustum hostiliter eam ob causam invadit, quod eorum nomina forte tali serie à nobis proferantur: ita nec sanctissimorum patriarcharum aliquis, cui per divinos canones primus tributus est locus, adversus secundum & proximum ab hoc, arroganter semet effert. Et porro: Sanctissimos quinque Patriarchas pro solo capite corporis omnium Ecclesiarum Dei agnoscimus. Rursum: Ceterum cum sacra litera patrumq; traditiones Episcopum Romanum appellant Papam: itidemq; Alexandrinum & ipsum quoq; Constantinopolitanum ac Hierosolymitanum, Archiepiscopos; solum verò Antiochenum Patriarcham, qui fieri potest, ut Antiochena Ecclesia non patiatur injuriam, quæ intelligat reliquos etiam publice dici Patriarchas? Omnino fit hoc propter identitatem honoris, & quod hi quinque Patriarchæ vicem unius capit is universi corporis obtineant, sanctorum videlicet Ecclesiarum DEI. Et concludit tandem: Licet ergò Papæ Patriarchæ & Archiepiscopi significata lingua ratione diversa sunt: nullo tamen modo potestate differunt. Hæc Balsamon Vir eâ ætate, hoc est, circa annum clō CLXXX. supra omnes alios juris Canonici consultissimus, uti eum laudat Nicetas Choniates in Isaac. Angel. lib. 2.*

XIII. Sed ne quis regerat, ab homine schismatico & Romana Ecclesie infensio, uti Balsamonem redarguit Cardinalis Bellarminus in *lib. de Scrip-
ptor. Eccles.* profecta ea esse testimonia, ipsorum Pontificum Romanorum sententias adscribimus, quibus deprecati fuerunt vel insolentiorum titulum, vel honorem exuberantem, ceterisque Patriarchis detrahentem. Apud Gratianum *dist. 99.* ex Pelagii Pontificis Romani epistolâ hoc legitur fragmentum: *Nullus Patriarcharum universitatis vocabulo unquam utatur: quia si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc à fidelibus, hoc sibi velle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumq; parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem unquam etiam suis in epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum.* Ad eundem modum scripsit Gregorius Magnus ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum apud eundem Gratianum *d. l.* *Ecce in præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superba appellationis verbum universalem me Papam dicens imprimere curastis: quod peto, mihi dulcissima sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plus, quam ratio exegit, præbetur. Ego non verbis quero prosperari, sed moribus: nec honorem esse de-puto, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Mens namq; est honor universalis Ecclesie meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego honoratus sum, cum singulis quibusq; honor debitus non negatur. Si enim universalem me papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Sed absit hoc: recedant verba, que vanitatem inflant, & charitatem vulnerant. Uterq; Pontifex talem in reliquos Patriarchas superioritatem deprecatur, ex quâ impares illi fieri aut dici queant. Generalis est Pelagii sententia, ut frustra statuatur à Canonistis, non esse eam ad Papam Romanum extendendam. Charitas vestra, inquit *NE MINEM UNQVAM* etiam suis in epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum. Et omninò futilis est Gregorianæ epistolæ interpretatio, quâ statuunt, ideò universalem episcopum se negasse, ne quis putet, particulari cuiq; Ecclesie se præfectum velle. Rationem enim ipse addit Pontifex, cur dici ita nolit, quia scilicet ceteris Patriarchis subtraheretur, si uniusquam ratio exigat, præbeatur. Declinat Pontifex & à se remotum cupit omne id, quod *καταρχή* aliquam in ceteros Patriarchas significare queat. Quod attestantur sequentia ejusdem epistolæ, quæ *lib. 7. indict. 1.* trigesima est, verba: *Indicare quoq; vestra beatitudo studuit, jam se quibusdam non scribere superba vocabula, que ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens: Sicut iussistis. Quod verbum iussionis peto à meo auditu removete, quia scio, quis sum, qui estis. Loco enim mihi fratres, estis moribus patres. Non ergò iussi, sed que utilia visa sunt, indicare curavi.**

XIV. Quandoquidem autem haudquaquam improbari potest hierarchia Ecclesiastica, si, ut supra diximus, presbyteri Episcopis, Episcopi Metropolitanis, & Metropolitanis Patriarchis subiecti sint, non ineptè nunc quæritur, an non ulterior adfensus & gradatio fieri debeat, ad unum aliquem summum, qui Patriarchis præsit? Ita quidem volunt Romanæ Ecclesiæ alumni, qui pontificem suum ad tantum evehunt fastigium, ut DEO parem, aut non multò minorem faciant: Ecclesiam autem universam ita ei subiciunt, ut verum & vivum Christi membrum non sit, qui Romani Episcopi placita, ut divina oracula, non recipit, quive nolit ab eo sive in primâ sive in secundâ instantiâ judicari, adeò ut ex toto terrarum orbe causæ Ecclesiasticæ ad Consistorium ejus velut ad tribunal universale devolvi atq; referri debeant. In eam rem in primis laudant vulgatum Politicorum axioma, Monarchiam esse optimam & præstantissimam imperandi formam. Et hinc inferunt, probabile, imò certum esse, Ecclesiam DEI à sapientissimo principe Christo institutam secundum optimam regiminis formam gubernari. Addunt, monarchiam passim in naturâ commendari, non hominibus modo, sed brutis etiam animantibus, suum apes, suum aves regem, suum in aquis ingentia cete, suum quadrupes agnoscere; ex hominibus verò, quicumq; vel sapientiâ vel moderatione & disciplinâ, vel armorum usu viguere, singulare illud imperii genus, quam monarchiam vocant, cæteris antiquius & præstantius habuisse.

XV. Nec contenti illi usurpatione talium hypothesium in rebus Ecclesiasticis, potestatem Pontificis sui monarchicam etiam ad temporalia extendunt, supponendo Laicam potestatem eminenter & virtualiter contineri in Ecclesiasticâ, & sicut aurum superat plumbum altitudine suæ quidditatis seu essentiæ, & Sol Lunam, ita potestatem Ecclesiasticam superare merè Laicam suâ essentiâ & eminentiâ, & eminenter continere eam. Vid. Martin. ab Azpilcuet. Navarr. *releat. c. novit. §. de judic. notab. 3. n. 41.* Inde conficiunt, Papam non minus directè in temporalibus terræ universæ Dominum, quàm Catholicæ Ecclesiæ caput in spiritualibus esse constitutum: cujus quidem secularis domini jure tam habeat in Imperatores, Reges, & Principes supremam directo ordine jurisdictionem, ac de iis, ubi res inciderit, eorumq; imperiis statuendi potestatem, quàm in Episcopos obtineat, & cæteram Cleri plebem, quos arbitrato suo possit vel novis ornare honoribus, vel pristino gradu pro meritis exutos dimittere. Ejus sententiæ principes à Cardinale Bellarmino *lib. 5. de Rom. Pontif. c. 1.* notantur Augustinus Triumphus, Alvarus Pelagius, Hostiensis, Panormitanus & Sylvester; quibus porrò annumerat Henricum Gandavensem, Rodericum Sancium, Alexandrum Alensem, Celsum Mancinum, Thomam Bozium, Hidorum Mosconium, Card. Baronium, Lælium Zechum, & Alexandrum Carerium. Qui idem Carerius *l. 2. de potest. Rom. Pontif. cap. 9.* alios plu-

res hisce partibus accendet, ut opinionis illius præcipuos assertores: cujus studio ipsum videre licet adeo præcipitem ferri ardore & vehementiâ, ut qui contra nitantur omnes, re ipsâ damnet anathematis. Add. ex Jctis Sig. Scaccia de judic. lib. 1. cap. 11. n. 6. seq. § 12.

XV. Non possunt commemorari hic omnia, quibus posteriorum seculorum, nempe XIII, XIV, XV, XVI. & hujus etiam nostri, Romano Pontificii addicti Scriptores in ejus manum & potestatem divina & humana, ecclesiastica & politica, cœlestia & terrena consignant. Si quando differendi hæc de re datur occasio in jure Canonico, diffuunt glossæ in stylum luxuriantem, & Pontificem Romanum DEO æqualem faciunt. Ad c. quanto X. de transl. Episc. hæc notat Glossa: *Unde dicitur habere cœleste arbitrium, & ideo etiam naturam rerum immutat, substantialia unius rei applicando alii, & de nullo potest aliquid facere, & sententiam, que nulla est, facit aliquam, quia in iis, que vult, ei est pro ratione voluntas, nec est, qui ei dicat, cur ita facis; ipse enim potest supra jus dispensare. Idem de injustitia potest facere justitiam corrigendo jura & mutando, & plenitudinem obtinet potestatis.* Ad eundem modum commentatur Glossa alia ad c. unam sanctam, in extravag. comm. de major. & obed. Item quia *Jesus Christus filius DEI, dum fuit in hoc mundo, & etiam ab eterno naturalis dominus fuit, & de jure naturali in Imperatorem & quoscumque alios, utpote in personas, quas creaverat, & donis naturalibus & gratuitis dotaverat & etiam conservabat. Et eadem ratione & vicarius ejus potest. Nam non videretur Dominus discretus fuisse, (ut cum reverentiâ ejus loquar) nisi unicum post se talem vicarium reliquisset, qui hæc omnia posset.* Modum vero omnem excessit Glossa ad c. cum inter, Extrav. Job. XXII. de V. S. dum ipsum etiam DEI vocabulum & nomen Papæ Romano tribuit: *Credere, inquit, Dominum DEUM nostrum Papam, conditorem diæ decretalis & istius, non potuisse statuere, prout statuit, hereticum censeatur.* Ubi notandum, vocem, DEUM, in quibusdam exemplaribus non haberi, haberi tamen in editione jussu Gregorii XIII. à Correctoribus Pontificiis emendatâ, & pluribus aliis, quæ deinceps prodierunt. Possent addi ex eodem jure Canonico talia plura, nisi fugienda esset Lectoris satietas, ineptias istas fastidientis. Unicum adjungam encomium Papæ variis flosculis adornatum & à Cataldino de Boncompagnis tr. de potest. Papæ ad inclitam civitatem Ferraria anno 1488. §. Proinde loquar. n. 14. his verbis decantatum: *Papa non puri hominis, sed DEI vivi vices gerit in terris, & totius mundi appellatur Dominus. Est Sacerdos maximus, summus Pontifex, heres Apostolorum, primatu Abel, gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moses, judicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus ipse. Est, ut Bernhardi ut ar eloquio, diligentium Pater summus & particeps omnium timentium eum, Christianorum Dux & Ordinator, Omnium Pastor, Magister sapientum, oppressorum refugium, Advocatus pauperum, miserorum spes, cæcorum oculus, mutorum lingua,*
bacu-

baculus senum, malorum metus, bonorum gloria, potentum virga, tyrannorum malleus, Regum Dominus, moderator Legum, Sol terra, orbis lumen, vicarius Christi, successor Petri & mundi arbiter, Dominus & Magister.

XVII. In has laudes & absurdas adulationes diffundunt se, qui monarchiam in Ecclesia necessariam esse statuunt, quique Pontificis Romani affectum exsuperantiam defendere aliter nequeunt. At verò, dum supponunt, monarchiam omnium Rerum publicarum præstantissimam esse, & ad hanc etiam Ecclesiam conformari debere, in eo & *μερίσασιν* committunt *ἐξ ἄλλας γένης*, & velut concessum ponunt, quod concedi simpliciter nec potest, nec debet. A Philosophis Sophista dicitur, qui principium politicum in theologiam transfert. Confundit enim plus quam toto genere diversa, ea nempe quæ cognoscuntur sub lumine rationis, & quæ cognoscuntur sub lumine revelationis, sive fidei. Nec debet enim regimen Ecclesiasticum aliter institui, nisi ad normam ab ipso Autore Christo præscriptam. Deinde nec ipsi Politicorum antesignani simpliciter statuent, Monarchiam præstantissimam esse, aut omnibus universitatibus adaptari commodè posse. *Non sono gli huomini* (inquit Marchio Virgilius Malvezzi in *Tarquin. superb. p. m. 138.*) *che costituiscono le Republiche, ovvero i principati, mà una certa natura, d' forza d' interesse, che quantunque non conosciuta, non lascia loro ritrovar quiete, sino che non gli conduce, dove hanno maggior proportione, in quella guisa, che auvenir suole à gli elementi, che non sapendo, oue vadano, condotti da un natural istinto non ritrovano mai quiete, per sino, che non arrivano à quel luogo, che benche fosse loro naturale, non conoscevano.*

XVIII. Aristoteles in politicis, quænam trium specierum melior sit, determinare non audet, sed cum eas enumerasset, l. 3. pol. in fin. addit: *Cum tres sint rectarum Rerump. species, necesse est, optimam esse, que ab optimis administratur. Talis autem est, in qua contingit, aut unum aliquem omnium, aut genus totum, aut omnem multitudinem virtute præstantem gubernare eos, qui gubernari possunt ad eam vitam, que sit maxime expetenda &c.* Nec profecto consensum hic expressisses à Romanis, Lacedæmoniis, Atheniensibus, Syracusanis, Thebanis, Carthaginensibus, quibus monarchia prorsus displicuit. Neque verò hodiè aliter nisi ægrè ferent, si quis mordicus imperium unius defendere & svadere velit, Helvetii, Belgæ, Genuenses, Veneti & alii, qui suo exemplo nos docent, non omnibus gentibus eandem convenire Reip. formam. Et ut maximè demus, monarchiam omnium Rerump. præstantissimam esse; propter incommodatamen in eâ resultantia notabiles adjiaciendæ erunt limitationes, si scil. unus homo omnibus locis adesse possit, nec necessariò cogatur negocia Reip. per alios expedire, & si mori non possit, ne unquam Reip. principe destituatur, cum interregnum, quod contingere sæpiusculè solet, ingentium turbarum materiam suppeditet.

XIX. Vident Pontificiæ tyrannidis defensores ista & alia plura incommoda, idcirco laudant aliquando mixtam Reip. formam, & talem nunc in suâ Ecclesiâ existere dicunt, quod præter monarchiam etiam Aristocrazia & Democratia locum in eâ habeant. dum nempe Papa Romanus omnibus ut monarcha imperat, & nulli subicitur: Episcopi Aristocratiam constituunt, summo quidem Pontificis imperio-subjecti, suam tamen dioccesin non tanquam alienam, sed ut propriam moderantes: Democratiam autem in eo conspicuam esse volunt, quod nemo fit ex omni Christianâ multitudine, qui ad Episcopatum vocari non possit, si dignus eo munere judicetur. Atque sic concludunt, Ecclesiasticum regimen monarchicum esse, temperatum tamen ex aristocratiâ & democratiâ. Ita ferè Bellarminus *lib. 1. de Pontif. Rom. c. 5.* At verò in regno hoc Ecclesiastico nullam planè mixturam inveniri, sed absolutum & simplicem dominatum exerceri, quis tam cæcus est, qui non videt? Ubi monarchia per aristocratiam aut democratiam temperata est, ibi quæ in comitiis tractantur, sine principis consensu rata haberi nequeunt: ita neque princeps potest quicquam determinare sine optimatum assensu & popularium. Et quæ illorum omnium concordia consensu statuuntur, non possunt à Principe solo, nisi similis consensus, à quo statuta sunt, adhibeatur, antiquari. Aliter omnia se habent in regno Pontificio. Ea enim est potestas dominantis ibi monarchiæ, ut non solum concilia nequeant absq; Pontificis consensu decreta ad Ecclesiæ administrationem facientia statuere; verum ipse etiam Papa possit absq; illis decreta sancire, nec minus rata quidem ac firma, quàm si illi suffragarentur. Sed & adicere ei licet, & detrahere & mutare, in decretis conciliorum, quicquid ipsi libet, & promulgare illorum nomine, non secus ac si ipsum totum Concilium uno consensu tale decretum composuisset. Potest etiam, quando & ubi vult, quæ mutuo consensu in conciliis promulgata sunt, ipse solus refigere & antiquare, cum nullis omnino legibus teneatur. Ex quo sequitur, Pontificiam monarchiam nullam omnino mixturam admittere, sed plenissimum esse & absolutum potestatis in universam Ecclesiam dominatum. *Qui volunt, inquit Bellarminus prælect. Rom. controvers. 3. part. 3. quest. 4. concilium esse supra Pontificem, volunt eum esse in Ecclesiâ, id quod est Dux Venetorum in Rep. Venetâ, supra singulos magistratus, & supra singulos Senatores, non tamen supra totum Senatum simul collectum. At verò Pontifex simpliciter & absolute est supra Ecclesiam universam, & supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se iudicium agnoscat.*

XX. Ad istas enormitates studio monarchiæ per principia philosophica prolabantur Reipublicæ Ecclesiasticæ architecti. Neq; ad rem faciunt à brutis animantibus illustramenti loco petita exempla, quæ tantum abest, ut probationis quandam speciem præ se ferant, ut potius hypothefin Pontificiam evertant. De monarchiâ apum nota res est inter apiarios, sed

sed singulis alveis singulos ajunt præsiderereges. Hoc vero nihil ad rhombum, nisi doceatur, omnium per Europam, imò orbem universum apum & alveorum unum aliquem Regem extare Oecumenicum. Imò verò cum singulis alveis singuli sint Rectores, nemo unus ductor universorum, comòdè inde inferetur, pari modo singulis Ecclesiis suum præesse debere gubernatorem aut Episcopum. Unum autem aliquem Rectorem omnium, Romæ regnantem nihil est in omni naturæ laxitate, quod adumbret, aut repræsentet. Ejusdem enim notæ est, quod quadrupedes Regem suum habere nugantur; non arbitror tamen inter equos aut mulos dari aliquem unum dominantem, & imperio absoluto *μοναρχεῖντα*, ita ut cæteri omnes in universo terrarum orbe existentes ei subjecti sint & colla subdant. De Leone quidem notæ sunt fabulæ, principem eum esse reliquorum quadrupedum omnium; sed eum haudquaquam verentur molossi, qui oblatum in caveis ferocitate inſitâ aggrediuntur.

XXI. Nec veremur tamen Ecclesiæ politiam Monarchicam dicere, sed alio planè sensu & modo. In eâ Christus solus & unicus Rex est, ejus leges sunt Scripturæ: administri & Officiales, Episcopi, qui non eum in finem constituti sunt, ut uni alicui inter se summo, qui monarchiam ipse mundano modo constituant, assideant, sed ut ipsi singuli, suo quisq; gregi, præſint. Quod si à regis mundanarum Rerumpubl. formis politia hæc discedit, de quibus Philosophi suas instruunt regulas, ut non nihil discedit, mirum hoc videri nemini debet, cum denunciavit ipse ejus formator, regnum suum ex hoc mundo non esse. Apostoli quidem certè ejusmodi quoddam regnum in animo habuerunt; Verum Christus edixit, non ita futurum inter illos, ut apud Principes gentium. Quæ Christi verba, cum Episcopi Romani sequioribus temporibus minimè intelligerent, conjicerentq; Apostolis nihil aliud, quam tyrannidem aliquam Ethnicorum more formatam interdici, & monarchiam tamen, tot Philosophorum testimoniis laudatam, summoperè affectarent, visibilem à se excogitatam monarchiam, pro Christi monarchiâ substituerunt, & ejus regnum, quod ex hoc mundo non fuit, nec esse debuit, in verè mundanum transmutarunt. Neq; contenti ejus regni finibus Ecclesiasticis, in ipsa etiam regna terrarum imperium universale occuparunt. Quæ omninò exsuperantior est monarchia, quàm ut Philosophi regulis suis continere eam queant.

XXII. Uti enim in politicis subsistere non posset imperium, si unus homo totum terrarum Orbem gubernare vellet, & ad ejus unius judicium omnes causæ, majores saltem, sive in primâ, quam vocant, instantiâ, sive per appellationem devolvi deberent, cum hæc ratione nec necessitatibus humanis subveniri, nec publicæ tranquillitati ullo modo consuli satis posset: ita non minus Ecclesiasticæ id adversum foret tranquillitati, si regimen ejus uni alicui committi oporteret. Coercere intra terminos imperium ma-

xime semper studuerunt illi, qui perpetuum id sibi voluerunt. Et in genere verum est, magnorum imperiorum non semper optandam esse conditionem. Sit enim verò Monarchia optimus Reip. status; sed erit tum demum, si is ad æterni numinis exemplum quantum potentiâ cæteris antecellit, tantundem vincat bonitate sapientiâq;. Sed partim haud scio, an huiusmodi quispiam possit contingere, partim vix arbitror, capacem esse tantæ ditionis unius mortalis animum: Quomodo igitur salutem Ecclesiæ ominabimur ex unius alicujus sapènumero insulli, fatui, sôcordis & flagitiosissimi hominis regimine? cum nec dari nunc possit homo unius tantæ sapientiæ, ut casus omnes rectè discernat, tantæ potentiæ; ut omnes ad suam sententiam amplexandam cogere queat, aut deniq; tantarum five animi five corpôris virium, ut omnibus per Orbem terrarum obortis litibus dirimendis sufficiat. Sed nec unquam univèrsùm genus humanum post sui multiplicationem in unum aliquod corpus five societatem civilem, aut Remp. unam coivit, imò verò nec coire propter tantas intercapedines potest. Et cur verò, si DEO non placuit univèrsùm mundum in temporalibus ab uno homine mortali gubernari, cur inquam dicamus, eundem ab uno in spiritualibus dependere debere? cum tamen non minori cum difficultate regimen Ecclesiasticum quàm civile sustineatur. Nec enim assentior Bellarmino, qui *l. 1. de Pontif. c. 9. sect. pen.* etiam in civilibus univèrsalem monarchiam commendat, & introductam cupit. *Mibi omninò, inquit, expedire videtur, si posset eò perveniri sine iniustitiâ & bellicis cladibus, omnes provincias mundi ab uno summo Rege gubernari in rebus politis: præsertim si summus monarcha sub se haberet non vicarios & proreges, sed veros principes, quomodo Pontifex sub se habet Episcopos.* Credo ego facilius tum futurum Pontifici, ut sceptrâ ipse capebat, & per excommunicationem unius illius Monarchæ, aut absolutionem subditorum à subjectione sibi ipsi totum imperium vindicare queat. Id verò & divinæ institutioni & totius Orbis salutis repugnare, certum est, nec inficiabitur, quisquis imperandi artem didicerit, aut attentius secum consideraverit. Probanda esset talis monarchia, si quemadmodum Sol indefatigabili motu univèrsùm terrarum Orbem illustrat, illustrat, & conservat: ita unus homo posset singulis nationibus prospicere. Concedamus præferendam esse monarchiam Aristocratix, si quis scil. inveniatur omnium optimus ac prudentissimus, si monarchia intelligatur non totius Orbis, sed cujuspiam ditionis & certi alicujus territorii. Conf. Jan. Gruter. *discurs. ad Tacit. c. 17.*

XXIII. Cæterum cum totum Ecclesiæ regimen ad finem supernaturalem tendat, & supernaturalibus etiam ordinetur mediis, non aliud rectius constituetur caput, aut alius gubernator & princeps, nisi ille, qui autor est & fundator Ecclesiæ, quique mediâ illa Supernaturalia, dona videlicet gratiarum & Spiritus S. in manu habet. Talis est ipse Salvator Christus, cujus

ius respectu Ecclesiæ regimen verè monarchicum est. Ecclesia namque est corpus Christi, qui solus officio capitis defungitur, vitæ, motus sensusq; potestatem ei largiendo: Et illum constituit caput DEUS super omnia ipsi Ecclesiæ *Ephes. I, 22.* & ex illo totum corpus per commissuras & compages suppeditatum & compactum, augetur Dei augmento. *Coloss. II, 19.* Corpus hoc & regnum uti spirituale est, & spiritualibus modis sustinetur: ita neesse non est, ut in eo visibile aliquod caput sit, aut visibilis monarcha, quandoquidem & cives ipsi, fideles scil. & electi, qui præcipua hujus regni pars sunt, quatenus tales, invisibiles sunt. Et hinc rectè Gratianus *c. hoc Sacramentum, de consecr. dist. 2.* definit Ecclesiam, quod sit societas corporis & membrorum Jesu Christi, eamque consistere ait in prædestinatis. At cœtus electorum atque prædestinatorum invisibilis est, & latens, neque ullius sensui obvia societas. Forma enim essentialis Ecclesiæ consistit in unione intrinsecâ cum Christo capite & reliquis membris. Quæ unio distinctâ individuorum notitiâ sciri nequit, quis scil. inter eos, qui Christo nomen dederunt, verè unius cum eo sit, propter vitium hypocrisis, quo cœtus iste infectus est. Tale scil. est regnum Christi, tales cives, & tale etiam caput. Et ad tale regimen, quod solos electos concernit, sufficeret sine dubio sola Christi capitis invisibilis præsentia, per quam dona sua & gratiam imperat, & cives suos beatos reddat.

XXIV. Sed quia cœtus ille, in quo invisibilis illa Ecclesia latitat, in oculos incurrit, & latius patet, quam cœtus electorum, cum extra Ecclesiam visibilem, sive externum vocatorum cœtum, ex bonis & malis constantem; non quærenda sit invisibilis, eorum scil. qui ratione externæ conversationis in Ecclesia visibiles quidem sunt, ratione fidei autem invisibiles & soli DEO cogniti, inde factum, ut externum etiam in Ecclesia aliquod regimen sensibilibus & ab hominibus visibilibus obeatur, ad disciplinam scil. & bonum ordinem conservandum, tum & ad prædicationem verbi & administrationem Sacramentorum continuandam. Et hoc ipsum regimen monarchiæ Christi ita substernitur, ut ab eâ totum dependeat, neq; aliunde leges accipere debeat. Quod si verò extra hoc caput, istud, uti inter homines sustinetur, considerandum fuerit, nego, per ea, quæ supra dixi, unum aliquem Ecclesiæ ita præfici debere, aut etiam posse, ut ille ubiq; terrarum potestatem suam exferere queat. Quin confidenter assero, regimen istud rectius committi pluribus, & ab ipso Christo etiam institutum fuisse quodammodo aristocraticum. Ut enim jam non repetam, quod supra abundè probavi, Christum Ecclesiam suam Apostolis omnibus ex æquo commendasse, eosq; ad hoc necessariâ potestate omnes æquè instruisse, sufficit adducere testimonium Pauli, *Ephes. IV, 11, 12.* *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii in a di-*

ficationem corporis Christi. Hæc est Reip. Ecclesiasticæ forma, quam ipse Rex & Princeps ab initio instituit, in quâ ne vestigium quidem alicujus *μναρχεῖν* extra Christum existit. Ad quid ergo *ἔξ ἄλλο γένος*, & ex aliquâ Philosophorum regulâ nec concessâ ab omnibus, nec accommodatâ satis, fingere nobis licebit regimen prorsus aliud, exorbitans planè & intentioni divinæ adversum.

XXV. Ubi virorum præstantium copia est, & rem omnem non armis & bello violenter, sed placidè consilio & prudentiâ collatis hinc inde sententiis in tranquillitate & quiete atq; charitate geri oportet, ibi ex ipsius rei naturâ & Politicorum placitis aristocraticum regimen monarchico præfertur. At in Ecclesiâ omnia se ita habent, quippe in quâ charitas præcipua virtus est, ita ut ex eâ vinculum societatis Ecclesiasticæ constituatur. Violentiam autem & armorum usum Ecclesiæ necessariam esse tantum abest, ut creditum olim fuerit, ut potius doctrinâ & praxi contrarium sustinuerint Apostoli & eorum successores. *Arma militiæ nostræ*, inquit Paulus, *2. Cor. X. 4. non carnalia sunt, sed divinitus valida ad destructionem munitio-* num. Idem Apostolus *Ephes. VI, 14. seq.* universam *πνευμαλίαν* describit, quam per baptismum accepit Ecclesia ab Archistratego & Rege suo Christo. Optimè Tertullianus *ad gentes in apologet. c. 37.* Cui bello non idonei, non prompti fuisset, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quam occidere. Sic: Prudentia verò, quâ gubernari debet Ecclesia, multo rectius inter plures sese exferit, quam expectatur ab uno, sæpè parum prudente, & vitiis, imò & hæresi quandoq; inquinato. Sic igitur statuimus, nullam in Ecclesiâ vel olim institutam, vel institui adhuc debere monarchiam visibilem universalem unius hominis; sed dari suo modo partiales in singulis Ecclesiis Episcopis commissas, quæ simul omnes unicam constituant Ecclesiam universalem, non monarchicè amplius in hæc universalitate, sed aristocraticè gubernatam. Eoq; pertinet dictum Cypriani *lib. 4. ep. 2.* Una est Ecclesia à Christo per totum mundum in multa membra, divisa: item Episcopatus unus Episcoporum multorum concordia numerositate diffusus. Legitur apud Gratianum *c. Novatianus 7. q. 1.* Non ergo est Ecclesia sub unius capituli cum plenissimâ potestate omnia gubernantis jurisdictione visibili.

XXVI. Quia autem vident Pontificii suprematûs assertores, ex regulis politicis parum juvari suam in Ecclesiâ monarchiam, ad Scripturam sacram confugiunt, ut inde fulcra atq; firmamenta conquirant. In eam rem præ cæteris laudant & producant *πλοθρὸν* illum ex *Matth. XVI, 18.* locum: *Tu es Petrus, & super banc petram edificabo Ecclesiam meam.* Atq; hinc evidenter putant probari, Petrum constitutum fuisse supremum Ecclesiæ monarcham, & post Petrum successores ejus omnes. Nam, inquit Didacus Covarruvias *l. 4. var. resol. c. 14. n. 11.* licet quidam ex patribus locum illum

illum variè intellexerint, communi tamen eorum consensu ea interpretatis recepta est, ex quâ catholici primatum Petri, & sedis Apostolicæ probari non dubitant. At verò difficile erit Covarruviæ, consensum illum ostendere, nec fortè testimonia, quæ remisivè adduxit, si evolvantur, ejus fidem facient. Tertullianus sanè, qui de præscriptionibus adv. heret. scripserat, Petrum ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, & de pudicitia: super te Petrum ædificabo &c. ibidem mox subjungit: In ipso Ecclesia extructa est, id est, per ipsum. & lib. 4. adv. Marcion. Petrum ita dictum, ait, quia Petra & lapis Christus. Origenes, quando ex professo hunc locum exponit, petræ nomine quemvis fidelem ait insigniendum: Quod si nos quoq;, inquit, locuti, quod dixit Petrus: Tu es Christus filius DEI vivi, tanquam non acceptâ hujus revelatione à carne aut sanguine, sed luce cordi nostro illucescente à Patre, qui in cælis est, efficitur Petrus: & nobis dicetur, quod hunc sermonem sequitur: Tu es Petrus &c. Petra est enim, quisquis Christi discipulus est, ex quo biberunt de spirituali consequente eos petrâ. Paulo post: Quod si super unum illum Petrum tantum æstimas ædificari totam Ecclesiam, quid dicturus es de Jobanne filio tonitruï & Apostolorum unoquoq;? Quin alioqui nunc audebimus dicere, quod adversus Petrum unum non prevalitura sint portæ inferorum, adversus ceteros autem Apostolos & perfectos prevalitura sint, ac non potius in omnibus & singulis eorum, de quibus dictum est, sit illud quod dictum est: & portæ &c: item illud: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam? An verò soli Petro dantur claves regni cælorum, nec alius beatorum quisquam eas accepturus est? Quod si dictum hoc: Tibi dabo claves regni cælorum, cæteris quoq; commune est, cur non simul omnia, & quæ prius dicta sunt, & quæ sequuntur, velut ad Petrum dicta, sunt omnibus communia? Nam hic & illud velut ad Petrum videtur dictum: Quæcumq; ligaveris &c.

XXVII. Apud Hilarium lib. 2. de Trinit. hæc lego: Unum igitur hoc est immobile fundamentum, una hæc est felix fidei petra, Petri ore confessâ: Tu es filius DEI vivi. Et lib. 6. de Trinit. Super hanc confessionis petram Ecclesiæ ædificatio est. Item: Hæc fides Ecclesiæ fundamentum est: per hanc fidem infirmæ adversus eam sunt portæ inferorum. De hæc igitur eadem loquitur, quando in Matthæum commentans ait: O in nuncupatione novi nominis felix Ecclesiæ fundamentum, dignaq; ædificatione illius petra, quæ infernas leges & tartari portas & omnia mortis claustra dissolveret. Ambrosius verò serm. 84. petram hanc, & illam de quâ Paulus 1. Cor. X, 3. loquitur, pro unâ eademq; habet. Et in cap. 2. ad Ephes. his verbis explicat: Super istam petram ædificabo ecclesiam meam, b. e. in hæc catholica fidei confessione statuam fideles ad vitam. Cypriani quæ fuerit sententia, optimè intelligitur ex verbis à Gratiano c. loquitur 24. q. 1. adductis: Loquitur Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc Petram (Glossa hic in jure canonico specialiter observanda est, quæ ita dicitur: petram id est, super tuæ fidei soliditatem) ædificabo ecclesiam meam. Super unum ædificat ecclesiam: & quam-

vis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum S. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem auctoritate sua disposuit. Hoc utique erant ceteri Apostoli, quod Petrus fuit, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi una monstretur. --- Quam unitatem tenere firmiter & vindicare debemus, maxime nos Episcopi, qui in Ecclesia DEI præsidemus: ut episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Sc: In contrarium si quæ proferantur Cypriani sententiæ, meminisse oportet, depravata admodum ejus esse opera & fœdè adulterata, in medias periodos sæpè corruptorum infartis *ϕλυαργίας*. Quæ de re videri possunt Andr. Rivet. *Critic. sacr. lib. 2. cap. 14.* Joh. Dallæus *de usu Patr. c. 4. pag. 83.* in specie verò circa verba adducta Johannes Rainoldus in *colloq. cum Hart. cap. 5. sect. 2. pag. 112.*

XXVIII. De Chrysofomo sibi *ἐμὸν Ἰησοῦν* non est quod gloriatur Covarruvias. Hæc enim ejus est verborum Christi explicatio *tom. 3. serm. de pentec.* Super hanc petram, non dixit super Petrum: non enim super hominem, sed super fidem edificavit Ecclesiam suam. Quid autem erat fides? tu es Christus filius DEI vivi. Idem ibidem: Quid est super petram: hoc est super confessionem, super sermones pietatis. Paria habet in homiliâ de cruce dominicâ, & homil. 55. in *Matth.* Nec dubito, alios plures à Covarruvia in testimonium vocatos eum destitutos, si verba eorum non carptim & abbreviatè, sed integro sensu adducantur, & ex aliis locis parallelis explicentur. Interim tamen concedi potest, & tùm ex adductis quibusdam tùm & aliis aliorum Patrum dictis patet, dictum istud Christi diversimode explicatum fuisse, & fuisse nonnullos, qui per Petram, vel Petrum, vel Apostolorum sive etiam fidelium quemlibet exposuerunt. Sed illi, ut maxime vera dicant, à vero tamen verborum Christi sensu discedunt & contextum torquent. Ac licet Augustinus hanc interpretationem ipse non rejiciat, imò aliquando illâ utatur; alteram tamen præfert, & ut suam tuetur. Imò verò, dum ait *lib. 1. retract. c. 21.* (loco à Covarruvia citato) *Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo, tanquam in petrâ, fundata sit Ecclesia, --- sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, ut super hanc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens Tu es Christus Filius DEI vivi. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat Lector.* Dijudicandum relinquo erudito Lectori, an non ultima ista verba glossema sint Interpretis alicujus verba Augustini temperantis, ne iniquus ille & adversus diceretur Monarchiam Ecclesiasticam ex verbis Christi extruentibus. Sanè prælatam ab Augustino sententiam posteriorem ipsa arguunt verba, dum priorem quodam in loco, posteriorem à se sæpissimè propositam dicit. Et rectè hinc Petrus ab
Alliaco

Alliaco Episcopus Cameracensis & Cardinalis in recommendatione, ut vocat, *Scripturæ*: Licet ipsemet Augustinus, quæ harum duarum sententiarum probabilior sit, electioni Lætoris reliquerit; non tamen videtur, quod in petra Petrus, sed in petra Christus sit intelligendus, de quo ait Apostolus: *Petra autem erat Christus*, 1. Cor. X. *Quis enim in Petri infirmitate Ecclesiæ firmitatem stabiliat? de cuius infirmitate ancilla ostiaria interrogata respondeat.*

XXIX. Aliorum Patrum à Covarruvia citatorum dicta jam non ex-
cutio. Examinavit ea pleraq; & quantum inde præfidii habeant Monar-
chici, accuratè ostendit Isaacus Casaubonus *exercitat. 15. n. 12. seqq.* Suffi-
cit mihi juris Canonici Doctore & interpreti, adversus Covarruviam &
alios Canonistas obvertere glossam *ad c. 7. dist. 19.* Ibi enim ad verba, su-
per hanc petram, talis invenitur commentarius: *Per hanc dictionem non cre-
do, Dominum aliud demonstrasse, quàm hæc verba, quæ Petrus respondit Domino,
cum dixit: Tu es Christus Filius DEI vivi, quia super illo articulo fidei fundata
est Ecclesiæ. Ergò super se ipso fundavit DEUS ecclesiæ.* Et in verbis imme-
diatè antecedentibus, cum in textu hæc leguntur verba: *Hunc (scil. Pe-
trum) in consortium individue unitatis assumptum, id quod ipse erat, dominus
voluit nominari.* Hunc in modum commentatur glossa: *Erat, id est, ab eo,
quod ipse dominus erat, scil. petra, voluit eum vocari dominus Petrum.* Quod
quidem Glossatoris testimonium eò libentius adduco, quia in censurâ &
expurgatione glossarum atque additionum juris Canonici Romæ adorna-
tâ superiori seculo sævientem Censorum calanum effugit, & obelum nul-
lum, nullamq; lituram passum est.

XXX. Addam Johannis Feri explicationem, qui in istum Matthæi
locum hunc in modum commentatur: *Cum Christus dixit, super petram edi-
ficabo ecclesiæ meam, nihil aliud vult, quàm se edificaturum super firmum immo-
bileq; fundamentum, contra quod nihil possint omnes adversariorum insultus. Ex
hoc patet, quod Christus ecclesiæ suam non super Petrum aut quemcumq; alium ho-
minem edificat. Nullus enim homo tam firmus & constans, qui non possit moveri,
id quod etiam in Petro manifestè videmus. Alia igitur petra inquirenda est.*
Hæc Johannes Ferus Franciscanus, Ecclesiastes Moguntinus, Vir, Sixti
Senensis *Bibl. lib. 4. judicio*, in divinis literis nobiliter doctus, & eloquentiâ
singulari præditus, cui parem in officio evangelicæ prædicationis Catho-
licæ Germanorum Ecclesiæ eâ tempestate non habuerunt. Et hoc testi-
monium omninò conforme est illi, quod ex Petri ab Alliaco scriptis modò
adduxi. Ex quibus patet, etiam pontificii Regni megistanes aliquos non
invenisse in hoc Scripturæ dicto, quod pontificatum œcumenicum stabili-
re queat, adeoq; frustra nobis illud, ut argumentum demonstrativum & in-
vincibile obverti.

XXI. Qui ex Pontificiis Christum Syriacè locutum contendunt, atq;
hinc veteres Ecclesiæ Doctores ignorantæ accusant, quod scil. ignoraverint

illi, in linguâ Syriacâ voces, Petrus & petra, non diſſer-
 terminatione, nec
 prolatione aut pronuntiatione diſtingui poſſe, duplici nomine in reatum
 incidunt, & quod textum Evangelistæ Græcum reprehendant, & quod rece-
 dant à vulgatâ verſione, quam cæteroquin mordicus defendunt: Enim-
 verò quod primum concernit, quem dicemus Chriſti dictum ſignifican-
 tius exprimere potuiſſe, quàm ipſum Apoſtolum *Πέτρον*? Evangelium
 enim Matthæi, non Hebraicâ primum linguâ, ſed græcâ ſtatim conceptum
 & ſcriptum fuiſſe, rectè docent & ad verſus contradictores tuentur Andreas
 Rivetus *Iſagog. ad Script. S. cap. 8.* Nicol. Videlius *exercitat. 4. ad Ignatii
 epiſt. c. 2.* Fr. Gomarus *in ſpeciali diſſertat. ſubjectâ tractatui de geneal. Chriſti.*
 Secundum autem planè contrariatur decreto Concilii Tridentini, quod
 vult, ut vetus & vulgata verſio in publicis lectionibus, diſputationibus,
 prædicationibus aut expoſitionibus pro authenticâ habeatur, quam nemo
 quovis prætextu rejicere audeat vel præſumat: Imò verò ſtatuant Grego-
 rius de Valentia *tom. 3. diſp. 1. punct. 7. §. 43.* & Jacobus Greſſerus *deſenſ.
 Bell. l. 2. c. 11.* Græcos & Hebraicos Codices, ſicubi à Latinâ vulgatâ edi-
 tione diſſideant, per Latinam corrigi & emendari debere, & Johannes Pi-
 neda præfat. in *Job. cap. 2. n. 4.* nihil ſacræ auctoritatis hæcenus eſſe, niſi
 quod in Latino Codice vulgato habemus. Videat ergò Bellarminus, dum
 Latinam vulgatam ex Syriaco idiomate emendatam cupit, quomodo cum
 Concilio Tridentino, & ſociis ſuis in gratiam redeat: Numquid autem
 Syriacus idiotismus in præſenti negotio ad monarchiam Eccleſiaſticam
 ſtabiliendam faciat, Theologis diſcutiendum relinquo. Videri poterit
 Johannes Rainold. *in colloq. cum Hart. cap. 2. ſect. 1.*

XXXII. Ut maximè verò concederemus, Petrum fuiſſe Petram; ſu-
 per quam Eccleſia Chriſti ædificari debuit; fuiſſet tamen is cum aliis petra,
 non ſolus, excluſis cæteris, incluſorum autem non caput ſingulare, non
 hierarchiæ princeps. Imò verò, quicquid hîc Petro dicebatur, non ut per-
 ſonæ ſingulari dictum eſt, ſed repræſentanti, nimirum totius Eccleſiæ per-
 ſonam ſuſtinenti. Unus pro omnibus reſpondebat, unus pro omnibus au-
 diebat; Tu es Petrus. Dictum eſt ibidem: Quicquid ligaveris: non quod
 ſolus ligandi poteſtatem haberet: Habet omnis Eccleſia in preſbyteris &
 Episcopis; ſed ideò Petrus accipit, ut omnes intelligant, quod quicumq; ab
 unitate fidei & ejus ſocietate ſe ſeparaverint, nec à peccatis ſolvi, nec cœ-
 lum ingredi poſſint. Quemadmodum igitur poteſtas clavium non ſigni-
 ficat ſupremam regiminis Eccleſiaſtici poteſtatem, id enim ſi eſſet; non ſo-
 lum tot forent Monarchæ; quot Apoſtoli, ſed etiam quot miniſtri & Oeco-
 nomi in domo DEI eſſent: ita nec verba antecedentiâ monarchicam po-
 teſtatem inferre poſſunt, quippe quæ ſimiliter ad totum Collegium perti-
 nent: *Notandum eſt*, inquit Anſhelmus *in cap. 16. Matth.* quod hæc pote-
 ſtas non ſolum Petro data eſt; ſed ſicut Petrus unus pro omnibus reſpondit, ſic in
 Petro

Petro omnibus hanc potestatem dedit. Oeconomus minimè in domo Domini sui absolutum imperium obtinet, quamvis claves ipsi sint traditæ; inprimis si constet, easdem claves iisdem foribus aperiendis aptas, in diversorum manibus æquali potestate existere, ita ut alius aperire possit, quod socius ejus clausit, vel claudere, quod alter aperuit. Solus ille, qui clavium dominus est, absolutum tenet imperium, & in domo suâ Monarcha est, reliqui ut ostiarii & janitores ministerium tantum præbent, à Domino sibi præscriptum.

XXXIII. Atq; sic non ex Patrum tantum mente & sententiâ, sed ipsorum etiam quorundam Pontificiorum verbis, explicavimus bracteatum istud dictum Christi, ex *Matth. XVI*. Accedamus nunc ad alterum, in quo non minus, alii verò haud paulo majus præsidium quærunt, quod extat *Job. ult. vers. 15. seq.* dum in priori illo primatum Petro tantum promissum, in posteriore autem hoc solenniter eidem collatum scribunt. Circa hoc autem dictum tria inprimis in disquisitionem veniunt. 1. An cum Petro solo Dominus ita fuerit locutus, ut ad Petrum quoque solum, reliquis Apostolis exclusis, Christi sermo & mandatum spectet? 2. An omnium ovium sive Christianorum cura ita Petro sit commissa, ut sine restrictione vel limitatione ullâ ille solus cum suis successoribus gregem Domini pascere debeat, nec gregem solum, sed ipsos etiam Apostolos & Doctores Ecclesiæ cæteros. 3. Quid pascendi verbo Christus intellectum velit, an talem quoque hinc vim habeat, ut politicam etiam potestatem supra Reges ac Imperatores inferat? Pontificis Romani assentatores hinc ubique affirmativam tuentur sententiam. Videamus, quàm benè.

XXXIV. Quod primum concernit, negari nequit, causam, quæ huic colloquio occasionem præcipuè dedit, Petro cum reliquis Apostolis fuisse communem. Est enim illa gravissima Petri & reliquorum discipulorum à Christo defectio, & restitutionis in ministerium, è quo per illam excidisse videbantur, confirmatio. Istam autem non à Petro solum, sed etiam à reliquis Apostolis, quamvis non eodem gradu modoq; factam esse, ex Evangelicâ historiâ certum est. Sed & restitutionem iisdem omnibus contigisse non minus certum est. Præ cæteris autem Petrum alloqui placuit Domino, quod is præ reliquis insigniter defecerat, dum non fugâ tantum, ut reliqui, Magistrum suum deseruerat, sed trinâ insuper abnegatione, additâ quoque execratione, gravissimè eum offenderat. Taliter lapsus dum Christus erigit, & in Apostolatam restituit, facile fuit discipulis reliquis colligere, se quoque restitui, & quod Petro à Salvatore Christo dictum ac mandatum erat, sibi quoque dici ac mandari. Nihil Petro supra socios fuit datum aut commissum. Nam quod muneris hâc metaphoricâ locutione Petro injungitur, sive potius restituitur, idem reliquis Apostolis omnibus simplici & plano sermone committitur *Matth. XXIX, 19. Euntes docete*

omnes gentes &c. Specialiter Petrum alloquitur Christus, quod, ut dixi, præ cæteris ille per abnegationem Apostolatam suam inquinasset.

XXXV. Sed inquis, comparativum Christi sermonem satis indicare, eum ad solum Petrum, reliquis Apostolis exclusis, spectare. Dum enim non simpliciter & nudè interrogat, ἀγαπᾷς με, sed cum reflexione ad alios, πλεον τῶτων, non poterit intelligi reflexio aut comparatio ista, nisi seorsim Petrum consideremus & ejus amorem, ut se habeat ad alios. Neq; comparisonem illam addidisset Christus, si reliquos æquè Apostolos, ac Petrum sermo & mandatum Christi attineret. Ita quidem est, & verba satis perspicuè comparisonem istiusmodi exprimunt; sed inquirendum est, ad verum sensum eruendum, unde occasionem Christus sumpsit Petrum ita interrogandi. Eam autem præbuit sine dubio nimia Petri præsumptio, quâ ante Christi Domini sui passionem cæteris se discipulis prætulerat, quaq; confidenter admodum jactaverat: Etiam, si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Interrogatur igitur nunc à Magistro suo, num idem adhuc animus & confidentia, ac etiamnum reliquis se præferre audeat? postquam scilicet ex trinâ abnegatione jam satis confset, minus eum promissi sui memorem fuisse, de quo tam confidenter antea & tam calidè gloriatus esset. Et hâc re intellectâ Petrus non comparativè, sed nudè respondere voluit, memor scilicet quam infeliciter cessisset pristina jactantia, ne in eundem lapidem denuò impingeret. Vid. Robert. Abbot. de suprem. potest. Reg. prælect. 10. n. 2.

XXXVI. Hinc verò constat, quare solum Petrum, licet præsentibus aliis Apostolis Servator allocutus fuerit, nempe ut declararet, se non obstantibus pristinis tribus negationibus, quibus oppositas nunc tres audiat amoris confessiones, velle, ut Petrus unâ cum cæteris Apostolatu fungatur: atq; ita animum illi addit, ut sciat, se restitutum esse, & ad se non minus, quàm ad cæteros curam pascendarum ovium pertinere, etsi triplici abnegatione, ut illo officio excideret, plusquam cæteri meritis fuisset. Est itaq; quasi dicat Servator: quamvis causæ satis esse posset, quare te repudiarem, quia tamen peccati tui te pœnituit, & mei amorem nunc profiteris, pascere oves meas non minus tu, quàm cæteri. Faciunt huc verba Cyrilli Alexandrini, qui lib. 12. in Johann. c. 64. ita scribit: *Aliud quiddam hæc oratio parturit. Nam quoniam cum aliis Apostolatus nomine Petrus ab ipso Christo decoratus, ter in tempore passionis negavit, jure nunc ab eo terna dilectionis confessio petitur, ut terna negatio æquali confessionis numero compensetur: ita quod verbis commissum fuit, verbo curatur. Petiit autem ab eo, si plus cæteris diligeret. Nam qui majorem clementiam in se Domini fuit expertus, majore amore affici jure debebat. Et paulo post: Terna igitur confessio Petri trinâ denegationis delictum evacuatum est. Dicit autem pascere agnos meos, Apostolatus ei renovans dignitatem, ne propter negationem, quæ humanâ infirmitate accidit,*
labe-

labefactata videretur. Si Apostolatus ipsi renouatus est, quid accepit, quod reliqui Apostoli non habuerunt?

XXXVII. De secundo sic sentiunt Latinæ Ecclesiæ Doctores hodierni, Christum, dum Petrum pascere iubet agnos & oves suas, istis verbis omnes agnos, omnes oves Petro & consequenter Pontifici Romano soli, modo quodam peculiari, à quo cæteri Apostoli illorumq; Successores sint exclusi, commisisse, & ita quidem, ut quotquot dicant, se Petro ejusq; successoribus in sede Romanâ non esse commissos, necesse sint fateantur, se de ovibus Christi non esse. Sunt verba Bonifacii VIII. in *c. unam sanctam extrav. comm. de major. & obed.* At verò, sicut claves Ecclesiæ non soli Petro, sed reliquis etiam Apostolis & eorum successoribus datæ sunt, licet traditio soli Petro facta videatur, dum soli illi dixit Christus, *δίδωμι σοι τὰς κλάβας* &c: ita quoq; cura pascendi oves Christi reliquis etiam Apostolis demandata est, ut ut cum solo Petro locutus fuerit Christus. Cuius pastoris, quicumq; ille sit, incumbit munus pascendi oves Christi. Consequenter, inquit Basiliius *lib. de vit. solit. c. 23.* omnibus pastoribus & Doctoribus eandem potestatem tribuit, *cujus signum est, quod omnes ex equo & ligant & absolunt, quemadmodum & ille.* Nec verò quicquam inde præsidii inveniunt *οἱ ἐξ ἐναντίας*, quod Christus indefinitè Petro oves & suas quidem commendaverit, ex quo putant, universum in toto terrarum orbe pascentem gregem Petro commendatum fuisse. Nulla enim est consequentia: Christus oves suas Petro commendat. Ergo omnes. Cuilibet enim Episcopo injungitur, imò verò cuilibet pastori cujuslibet Ecclesiæ particularis, ut pascat oves Christi, num dicamus, pascere debere eum omnes oves, etiam extra diœcesin suam, extra parochiam suam? Fuit enim verò hoc jus Petro, ut pascere posset quas-cumq; oves, sive alias post alias distributivè, sed id rectius ex naturâ officii Apostolici, quam ex hoc dicto concluditur. Et illud ipsum officium Apostolicum Petro cum reliquis Apostolis fuit commune, quippe qui & ipsi pascere debuerunt oves Christi.

XXXVIII. Haud paulo rectius vocabulum id *meas* explicat Augustinus *tractat. 123. in Job.* dum invehitur in eos, qui oves ut suas, nullâ habitâ sui muneris ratione, tractant, sibiq; in eas imperium aut dominium vindicant. Qui hoc animo, inquit, pascunt oves Christi, ut suas esse velint, non Christi, se convincuntur amare, non Christum: vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, non obediendi & subveniendi & DEO placendi caritate. Contra hos ergò vigilat toties inculcata vox Christi, quos Apostolus gemit sua querere, non Jesu Christi. Nam quid est aliud, si diligis me, pascere oves meas, quam si diceretur, si me diligis, non te pascere cogita; sed oves meas: sicut meas pascere, non sicut tuas: gloriam in eis meam querere, non tuam: dominium meum, non tuum: lucra mea, non tua. Interpretatio hæc potior nobis videtur, quam Bellar-

mini illa, in dicto Christi istud *meas* extendi debere ad omnes oves simpliciter, atq; sic personale aliquod axioma Petro collatum fuisse. Quod alibi tamen negat ipse Bellarminus, *de Rom. Pontif. l. 2. c. 12. in fin.* quando ait: *Quaedam dicuntur ei ratione officii pastorali, perinde dicta intelliguntur omnibus Pastoribus: ut, pascere oves meas, & confirma fratres tuos. Sc:* Qui agnoscit, pascendi facultatem ad officium pastorale pertinere & hoc omnibus esse commune, quomodo potest ille ex verbis, pascere oves meas, monarchiam papalem extruere? Illud verò nullâ honestâ præscriptione tueri potest Bellarminus, quod Apostolos in ordinem cogit, & cum sint pastores ovium, non minus quam Petrus, eos tamen in ovium censum & numerum transcribit & Petro ita subjectos facit, ut ab eo tanquam à superiore, imò tanquam à Domino & monarchâ leges & jura acceperint. Quam sententiam merito perstringit Richardus Montacutius *de origin. Eccles. part. 2. c. ult. n. 55.* Sed & quod *versu 16.* apud Johannem non *περὶ πάντων*, sed *περὶ πάντων* legi vult Bellarminus, & violentum nimis est, & parum facit ad monarchiam Petri & Pontificis Romani.

XXXIX. Tertium, quod ex dicto Christi monarchiæ suæ stabilendæ idoneum putant Romanæ Ecclesiæ Doctores, verbis *βέβαιον* & *ποιμένειν* significatum volunt. Inde enim colligunt, Petrum & unâ cum eo Pontifices Romanos constitutos fuisse *ποιμένους λαῶν*, qualis apud Homerum Agamemnon, qui gregi Regio more imperent & dominantur. Nec negari quidem potest, vocem pascere tria hæc significare 1. regio modò imperare, 2. fungi ministerio ecclesiastico & 3. comedere & corpus animatum nutrire. Ex his significatibus quis in constructione obtineat, ipsa res, de quâ agitur, ostendit. Quemadmodum ergò absurdum esset de Rege concludere, eum teneri Legem DEI prædicare & administrare Sacramenta, eò quod Davidi dictum est à DEO: *Pascere populum meum Israel 2. Sam. V, 2. Psalm. LXXVIII, 17.* ita æquè ineptè statuetur, debere Pontificem imperium obtinere in Regum temporalia, eò quod Dominus noster dixit Petro, *Pascere oves meas.* Hoc enim de illâ pascione tantum venit intelligendum, quæ ei per officium pastorale, quod merè Ecclesiasticum erat, committebatur. Alioquin ex istis æquivocationibus vocabuli etiam colligi posset, asino qui ad pascum in tertio significato venit & mittitur, hæc missione simul mitrâ & pædo instrui ad munus Ecclesiasticum gerendum.

XL. Pascere propriè non includit dominatum aut imperium. Nam potest esse pastor ovium, qui non est dominus ovium. Sed pascere propriè significat gregem in pascua agere, quod, si de Ecclesiasticâ curâ sermo est, haudquaquam politicum seu civile regimen designat, sed officium docendi aut prædicandi verbum divinum. *Non fecit Dominum, inquit Theophylactus, ad c. 21. Job. non Principem non Regem Petrum, sed pastorem esse jubet.* Et Bernard. *serm. 2. de resurrect. Domini: Pascere mente, ore, opere, animi oratione,*

tione, verbi exhortatione exempli exhibitione. Et de confid. ad Eugen. lib. 4. c. 3. Evangelizare pascere est. Fac opus Evangelista, & Pastoris opus implesti. Sic & Petrus Blesensis epist. 148. quæ est ad Episcopum Bathoniensem: Quid est, oves pascere? nisi evangelizare subjectis? reddere Deo populum acceptabilem verbo, opere & exemplo dirigere vias Domini, & parare Domino plebem perfectam? Sed quid opus est veterum Doctorum interpretationes coacervare. Ipse Petrus, cui Dominus dixerat Ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου, eodem vocabulo in eadem significatione alloquitur presbyteros Ecclesiarum in Ponto, Galatiâ, Cappadociâ, Asiâ & Bithyniâ: Ποιμαίνετε τὸ ἐν ὑμῶν ποιμνιον τοῦ θεοῦ, 1. Petr. V, 2. Et hinc Paulus Ephes. VI, 11. Ecclesiæ Doctores ποιμαίνοντας vocat. An putabimus, terrarum Dominos eos intelligi debere? an potius dicemus, uti res est, per vocabulum istud, officium docendi verbum, quod animæ cibus est, à similitudine pascendi greges declarari. Conf. Guilielm. Barclaj. de potest. pap. cap. 25. Robert. Abbot. de suprem. potest. Reg. pract. 9. n. 6.

XLI. Explicavimus palmaria duo Sacræ Scripturæ dicta, quibus monarchicum Petri & Successorum imperium probari contendunt Pontificii. Videntur autem illi mihi post fabricatam domum & in esse productam monarchiam fundamenta hæc in Scripturis acquisivisse, ne utiquam verò eam ex Scripturis fabricasse. Sic enim mos est in Ecclesiâ Latinâ, ut omnium actionum suarum, quantumvis Apostolicis institutis repugnantium, ex Apostolicis literis auctoritatem accersant, religionis & juris divini titulo ambitionem suam velantes. Et per hoc sophisma summis Regibus atque Principibus quotidie adhuc imponitur. Notabile est colloquium, quod se præsentem à Cardinale Prospero Sanctacrucio cum Paulo Foxio Legato Gallico habitum lib. 1. de vitâ suâ descripsit Vir illustris Jac. Aug. Thuanus. Nonnulla ex illo adducere operæ erit precium. Cogis me, inquit Cardinalis, Vir illustrissime in tuam gratiam renudare, quæ in aulâ nostrâ summâ silentii reverentiâ teguntur, cui illud ingenium est, ut exquisitâ severitate, cum occasio se offert & impune licet, in externos utatur, & si quis dignitate præstans ei se subjiciat, eam causam longo comperendinationum sufflamine protelari gaudeant, dum interim per gentes toto orbe fama vulgatur, & nostri nominis terror spargitur; quæ severitas eousq; valet, quousq; vel infirmitate vel religionis metu toleratur. Nam si aliquis princeps existat, qui neutro attineatur, cautè ac summâ dissimulatione ab eâ severitate disceditur. Fama siquidem & hominum patientiâ hujus aulæ stat majestas, & quod vaser Florentinus dixit, iis rebus, quæ aliis imperiis sunt exitio, conservatur. Scilicet: Eadem scilicet & olim & nunc quoque luditur fabula. DEUS, cultus divinus, Christi institutum, Apostolorum placita ubique prætexuntur, ut religione tacti populi in potestatem præsumptam facilius consentiant. Et his scilicet artibus sua primum cepit incrementa tyrannis pontificia.

XLII. Dum

XLII. Dum enim Pontifices ambitione turgidi summas ubiq; dignitates affectarent, & ut eas adipiscerentur, quasvis occasiones arriperent, adeptas autem speciosis quibusdam summo studio conquisitis argumentis tueri conarentur, non aliud fortius occurrebat, quam quod ex Petri Apostolorum Coryphæi personâ peteretur. Jacto igitur eo fundamento, Petri se in sede Romanâ successores esse, quicquid magnificentum de Petro in Scripturâ Sacrâ vel à Patribus dictum notari poterat, id sibi successoribus applicabant, & vice versâ, quantum reverentiæ sibi exhibebatur, tantum S. Petro exhiberi profitebantur, sibi & Petro idem officium & eandem functionem pari honoris & dignitatis gradu commissam dicitant. Hinc adeò leges cuncta Pontificum attributa, quæ sibi manu sæpè confertâ vindicant, ad Petrum referri, & cum eo fieri communia. Notabis passim jus Petri, honorem Petri, Petri reverentiam, subjectionem Petro debitam, missam à B. Petro legationem, data & donata Petro, patrimonium Petri, regalia S. Petri, Petri annulum, Petri sedem Petri denarios, & quid non? Et hoc unico fundamento nititur Cardinalis Baronius, quo illa, quæ contra Siculam Monarchiam disputa vit, in epistolâ ad Philippum III. Hispaniæ Regem defendere & exculare conatur: *In his adversis, inquit, inde mihi ingens parta fiducia atq; est aucta securitas, quod jussu Petri comprobata, à Petro, ex ipsâ Sede Petri scripta ista nostra prodierint, absq; dubio in secula permansura. Sto supra petram, ob idq; securus & imperterritus.* Taliter etiam Stephanus Papa, cum per Aistulphi Longobardorum Regis obsidionem in angustiis esset, literas ad Pipinum Franciæ Regem nomine Petri Apostoli scriptas misit, quibus eum ad liberationem sui anxie implorat. Totum earum contextum refert Baronius *ad ann. 755. n. 17. 18.* Nec dubitant nonnulli, posse quoque Papas appellari Petros, quanquam inter eos nemo hactenus id nomen ut singulare & proprium susceperit.

XLIII. Hæc opinione hominum animis semel impressâ, nihil non tentarunt deinceps Pontifices Romani, ex quo autoritas sua tam reverenter habita augeri in infinitum posset. Neque res ea caruit successu, præsertim postquam accessisset persuasio, in Rebus publicis ideò omnia feliciter succedere, quod earum capita obsequerentur Pontificibus, adeò, ut et si tyrannidem ab eis occupatam manibus quasi palparent Reges & Principes, non desisterent tamen ab obedientiâ illis semel præstitâ, ne in Petri offensionem incurrerent. De Petro namque persuaserant, clavigerum eum esse & janitorem cælorum, in ejusque potestate esse, excludere cælo & æternâ beatitudine, quibus ipse parum propitius fuerit. Ne ergo id sibi contingeret, neve ab ingressione cæli propulsarentur, omnibus modis coluerunt Papam Romanum, Petri quasi simulacrum, imò verò in hoc Petrum ipsum. Memorabile est, quod in conventu Pharenti apud Scotos anno DC LXIII. contigisse refert Beda *hisor. lib. 3. cap. 25.* Disputatum
ibi

ibi fuit acriter præfente Rege Oswio & filio ejus Alfrido: utrum more Bryttonum & Scotorum omnisq; Aquilonaris partis Britannia à 14. Lunâ, Dominicâ die veniente usque ad 20. pascha agendum; an melius sit, ratione sedis Apostolicæ à 15. Lunâ usque 21. paschalem dominicam celebrandam. Disputatores erant Colmannus Lindisfarnensis Præsul, & Wilfridus Ripensis monasterii presbyter. Wilfrido ad Romanam consuetudinem, & Petrum ejus sedis autorem, dictumq; Christi, *Tu es Petrus &c.* provocante, Colmanno verò ad Anatolium & Columbam, Christiani nominis in Scotiâ autores, sententiam suam referente, quæsit Rex hujus controversiæ arbiter: *Verene Colmanne, sunt verba Bedæ, hæc illi Petro dicta sunt à Domino? Qui ait: verè, Rex. At ille, habetis inquit vos proferre aliquid tantæ potestatis vestro Columbe datum? At ille ait: nil. Rursum Rex, si utriq; vestrum in hoc sine ullâ controversiâ consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta & ei claves regni cælorum sint dati à Domino? Responderunt etiam utriq;.* At ille ita conclusit: *Et ego vobis dico, quod hic est Ostiarius ille, cui ego contradicere nolo, sed in quantum novi vel valeo hujus cupio in omnibus obedire statutis, ne forte me adveniente ad fores regni cælorum non sit, qui referat averso illo, qui claves tenere probatur &c.* Tantam vim habuit inter homines plus æquo credulos prava illa & crassa de claudendi & aperiendi potestate soli Petro concessâ opinio.

XLIV. Dictum equidem fuit Petro: *Tu es Petrus, &c.* Dictum eidem: *Pasce oves meas.* Sed quomodo applicari id poterit ad Episcopum Romanum, & quidem tali modo, ut ei soli competat? Ut maximè enim concederemus, dictum id fuisse Petro & ejus successoribus, nondum tamen res esset confecta. Nec enim constaret, an Romanus Episcopus potiùs, quàm Antiochenus, quem ante Romanum instituit Petrus, de quo ipso. ex verbo DEI probari non potest, quod fuerit Romæ, inter Successores ejus privilegii Petrini haberi deberet. Sanè quod spectat ad Petrum, cùm ipsius potestas nulla esset, quæ ad ipsum solum seorsim & separatim ab aliis Apostolis accepta referri deberet, nullum etiam hoc pacto suum specialem potuit habere successorem. Libenter admittimus, Romanum Episcopum in potestate Ecclesiasticâ, non enormi quidem illâ & omnes potestates etiam mundanas supergressâ, sed ad pabulationem & pastum ovium limitatâ, excepto Apostolatu, successisse Petro; sed eadem ratione successisse eum dicimus etiam Paulo & omnibus Apostolis, imò non Romanum tantùm Episcopum, sed etiam Antiochenum & omnes alios Episcopos ita successisse certum est. Peculiarem enim Petro aut ulli Apostolo, ut singularis est, & singulari potestate præditus dicitur, successorem promissam aut datam fuisse, nusquam legimus. Duo igitur probari à monarchicis oportet, 1. Petrum Romæ fuisse, ibique sedem Episcopalem constituisse, 2. Successorem dignitatem Petri, jura, & spiritualia. dona obtinuisse, neque illis excidere potuisse.

tuisse. Utrum Petrus Romam unquam viderit, incertum adhuc & dubium est, & sunt, qui districte negant. Fuisse autem eum Episcopum Romanum & quidem per annos viginti quinque, putidum est commentum. Ejusdem farinae est, quod statuitur, ad successores Petri devolutum esse, quicquid potestatis, auctoritatis & singularium sive personalium donorum in eo fuit.

XLV. Nec verò explicare possunt Pontificii, in quâ re & in quo officii genere successio illa consistat. Eleganter illa perstringitur à Johanne Juello in apologiâ Ecclesiæ Anglicanæ part. 6. cap. 21. divis. 1. cujus verba hæc sunt: *Tamen, ut aliquid successioni largiamur, an solus Papa successit Petro? quâ ergò in re? quâ in religione? in quâ functione, in quâ parte vitæ illi successit? Quid unquam aut Petrus Papa simile habuit, aut Papa Petro? Nisi hoc forte velint dicere, Petrum cum esset Romæ, nunquam docuisse Evangelium, nunquam pavisse gregem: abstulisse claves regni cælorum: abscondisse thesauros Domini sui: tantum sedisse in Laterano, & omnia spatia purgatorii, & suppliciorum genera digito descripsisse: animas miseræ alias in cruciatum relegasse, alias acceptâ mercede repente pro arbitrio exemisse: missas privatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidisse: Sacra mysteria submissâ voce & alienâ linguâ missasse: eucharistiam in omnibus templis & altaribus collocasse, eamq; ante se in asturcone gradario cum luminibus & tintinnabulis circumtulisse: oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu consecrasse: jubilea, gratias, immunitates, expectationes, preventiones, annatas, pallia, usum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse, sese caput Ecclesiæ & summum Pontificem, & Episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias jus & auctoritatem sibi usurpasse: ab omni civili potestate exemisse: bella gessisse: Principes inter se commississe: in auratâ sellâ, coronâ lemniscatâ, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis, in hominum nobilium cervicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, eaq; successoribus suis quasi per manus tradidit. Hæc enim à Papis hodiè Romæ fiunt, atq; ita fiunt, quasi aliud fieri nihil debeat &c. Quæ verba cum concoquere non posset Hardingus apologiæ istius insultator, breviter & admodum crudè, ait: *Oves Christi pascendi potestatem habuit Petrus Papa similem, & vicissim, oves Christi pascendi potestatem habet Papa similem Petro.* At speciatim explicare debuit Hardingus, in quâ re consisteret ista pascendi ratio, & quod esset istud pabulum, quod Papa cum Petro haberet commune.*

XLVI. Quod si porrò attendatur, qualiter Christus Apostolis suis omnem præcluserit aditum ad *ἐξουχίαν* obtinendam, quam illi affectabant, facile intelligitur, nullo planè fundamento nititalem, qualem hodiè statuunt, unius præsentiam, ut ab hoc uno cæteri dependant. Cum enim contenderent inter se discipuli, quis eorum videretur maximus, ipse dixit eis: *Reges gentium dominantur eis, & qui auctoritatem habent in eas, benefici*

fici vocantur. Vos autem non ita. Luc. XXI, 25. Pergit deinde eos hortari, ne propter singularia dona, quibus alter alteri præstaret, præcipuum quid sibi sumeret. Qui maximus est inter vos, inquit, esto sicut, qui minimus est: Et qui ductor est, sicut qui ministrat. Eodem modo responderat Jacobo & Johanni filiis Zebedæi, primatum ambientibus: Scitis principes gentium in eas dominari, Et magnates auctoritate uti in eas. Verum non ita erit inter vos. Matth. XX, 25. Marc. X, 42. At verò, si jam ante Matth. XVI. Petro promissus fuisset primatus, ut supponunt Pontificii, planè ἄλογον fuisset hæc discipulorum contentio, cum jam tum facta & promulgata esset decisio Magistri. Et cur verò Christus ipse ad istam suam decisionem non provocasset, ejusque meminisse jusfisset, si suam Petro factam promissionem de primatu intelligi voluisset? Nunquam contendissent Apostoli, si in institutione Apostolatus, primatum aliquem supposuisset Salvator; sed nec dubii solutionem ad Christum detulissent, quod tamen faciunt Matth. XVIII. Neque mater filiorum Zebedæi, aut ipsimet fratres de sedibus à dextris & sinistris interpellassent, si suam jam ante decisionem protulisset Christus. Quæ sanè omnia tam clara & perspicua sunt, ut ulteriori disquisitione opus non sit.

XLVII. Summa dictorum hæc est, Petrum Apostolum supra cæteros Apostolos, & Doctores, atque Episcopos Ecclesiæ per Orbem terrarum propagandæ supremam potestatem in terris nullam accepisse, nullum habuisse jus supra universos, dominatum exercuisse nullum, habuisse quidem plurima heroica dona, & παρρησίαν inprimis non vulgarem, ob quæ cæteris etiam Apostolis tantæ dignationis est habitus, ut eum speciali honore prosequerentur, nunquam tamen ut monarcham & Ecclesiæ principem divinâ institutione præpositum. Legitur apud Gratianum c. Paulus 2. q. 7. dictum, ut ibi fertur, Hieronymi, quod tamen Hieronymi non est, sed Ambrosii, his verbis: Paulus Petrum reprehendit, quod non auderet, nisi se non impari sciret. Fuit ergo Paulus æqualis Petro, ut cæteri Apostoli omnes, nec ulla inter eos fuit prærogativa, nisi ordinis. Adjicit quidem Gratianus: Hoc non de officio Ecclesiasticæ dignitatis, sed de puritate vitæ & sanctitate conversationis intelligitur. Sed eam interpretationem non patiuntur verba Ambrosii, quæ in extensiore contextu sic habent: Quis eorum auderet Petro, primo Apostolo, cui claves regni cælorum Dominus (sed non soli) dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiduciâ electionis suæ sciens se non impari, constanter improbaret, quod ille sine consilio fecerat? Fiduciam vocat electionis, quod officium Ecclesiasticæ dignitatis designat, ut frustra adeo id accipiatur de puritate vitæ & sanctitate conversationis. Sed nec ista subsistere potest interpretatio, quâ putant nonnulli, Paulum ut inferiorem non ex auctoritate, sed humanitate reprehendisse Petrum. Agnoscit enim Thomas Aquinas in 4. sent. dist. 19. q. 2. a. 2. factum istud Pauli, Petrum reprehendentis, ex-

Q 2

cedere

cedere modum fraternæ correptionis, quæ Prælati à subditis deberur, quia id factum coram multitudine. Imò verò profitetur ipse Paulus, existimare se, nihilo inferiorem se fuisse summis Apostolis 2. Cor. XI, 5. Atque inde perspicuum est, Paulum neuti-quam agnovisse Petrum pro capite suo, sed se illi æqualem fecisse. Sic etiam ait porrò d. c. 2. ad Gal. vers. 7. Videbant mihi concreditum esse Evangelium præputii, sicut Petro circumcisionis. Et rursus: Jacobus, Cephæ, Johannes, qui putabantur esse columna, dexteræ dederant mihi ac Barraba societatis. Æqualitatis hic inter Petrum & Paulum ut & reliquos Apostolos intercessisse pactiōem, & neutrum superiorem altero, neutrum inferiorem extitisse videmus. Et rectè hinc Ambrosius ait serm. 66. *Beati Petrus & Paulus eminent inter universos Apostolos, & speciali quâdam prærogativâ præcellunt; verùm inter ipsos, quis cui præponatur, incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui æquales sunt passione. Sc: In sequentibus eos vocat Ecclesiarum principes. Ne quis unus inter eos princeps intelligatur.* Verba habentur apud Gratianum, c. beati 2. q. 7.

XLVIII. Fateamur enim verò, Petrum primum fuisse Apostolorum, secundum dictum Matth. X, 2. sed ordine & vocatione. Non ideo, quod quis primus in ordine est & primum locum tenet, dignitate etiam & potestate ita cæteris præstat, ut illi subjecti sint, & uni illi famulentur ad nutum. Qui primum locum alicui dat inter collegas, is aliquam ei etiam super ipsos Collegas tribuit dignitatem, aliquam, inquam, sed non omnem, non certè *ἡγεμονίαν* illam, quæ monarchiæ & dominicæ potestatis est. Ultra primatum ordinis, si quid habuit Petrus, id non à Magistro suo Christo accepit, sed à reliquis Apostolis per honorem ei delatum. Atque id ingenuè fatetur Pseudo-Anacletus epist. 2. apud Gratianum c. in novo dist. 21. *Hic ergo (Petrus) ligandi solvendiq; potestatem primus accepit à Domino: primusq; ad fidem populum suæ prædicationis virtute adduxit, verboq; instituit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio honorem ac potestatem acceperunt, IPSUMQVE PRINCIPEM EORUM ESSE VOLUERUNT.* Sc: Si cæteri Apostoli Petrum sibi Principem constituerunt, frustra asseritur, primatum à Christo datum, frustra etiam investigatur locus Scripturæ, ubi primatus ille concessus fuerit, & frustra adeò colligitur, acquisivisse Petrum potestatem etiam in ipsos terrarum Principes & Monarchas.

XLIX. Quapropter, ut maximè concedamus, Pontificem Romanum Petri successorem esse, nondum tamen inde conficietur, præcipuum quid jure divino in eum collatum esse, nedum, esse eum talem monarcham ex personâ Petri. qualem illi nobis hodie eum exhibent. Repetenda hic sunt verba Hieronymi ad Evagrium Episcopum ex compilatione Gratiani c. legimus dist. 93. *Non altera Romana Urbis Ecclesia, altera totius Orbis existimanda est. Et Gallia, & Britannia, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbæræ nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si* aucto-

auctoritas queritur, Orbis major est Urbe. Ubiq; fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandria, sive Thebis, sive Guarmatiæ, ejusdem meriti est & sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Caterum omnes Apostolorum successores sunt. --- Quid mihi profers unius Urbis consuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vendicas? &c. Ex his verbis sequentiâ colligimus porismata: Romanæ Ecclesiæ ratione auctoritatis & potestatis divinæ non competit præcipuum aut majus quippiam, quod non reliquis & aliis per Orbem dispersis Ecclesiis compereret: Quæcunq; Ecclesiæ in variis Orbis terrarum partibus Christum unum adorant, & unam observant veritatis regulam, istæ parem auctoritatem & potestatem ex divinâ ordinatione continent: Vera Ecclesiæ unitas non consistit, nisi in unius Christi adoratione, & in unius veritatis regulæ observatione: Episcopus Romanus & Constantinopolitanus, si jura divina spectes, idem ratione potestatis & perfectionis habent sacerdotium. Episcopus Romanus & Constantinopolitanus sunt ejusdem meriti. Ergo Romano, si jura divina spectes, non competit capitis & vicariatus universalis meritum: Romanus & Eugubinus Episcopus idem & sacerdotium & meritum habent: Inter Romanum & Eugubinum, quoad Jura divina, non est differentia sublimitatis & inferioritatis: Episcopi omnes sunt successores Apostolorum: Romanus non magis ab Apostolis constitutus est, nec magis dependet, quàm Constantinopolitanus & Alexandrinus. Unde sequitur clarissimè, universalem Ecclesiam non esse sub regimine unius in terris Christi Vicarii, Romani Pontificis. Et si Romanus Pontifex & fons Sacerdotii, & singulari quodam superioritatis jure summus Sacerdos, non habet sanè idem cum reliquis Orbis Christiani Episcopis sacerdotium. Episcopus enim Eugubinus, qui ejusdem sacerdotii & meriti cum Romano dicitur, non habet originale talè sacerdotium, quale hodiè tribuitur Episcopo Romano.

L. Duo adhuc sunt, quibus Ecclesiæ & Pontificis Romani suprematus ex antiquitate stabiliri solet. Primum, quod Ecclesia Romana à veteribus inter Ecclesias prima & caput reliquarum omnium dicta fuerit, quodq; proinde etiam ejus Ecclesiæ Episcopus caput omnium piissimorum DEI sacerdotum, & caput omnium sanctarum Ecclesiarum audiat. Uti hæc elogia inveniuntur in l. 7. c. 1. & c. 2. de summ. Trin. quibus addi possunt, quæ collegit Gratianus dist. 21. c. 22. Alterum est, quod Romana Ecclesia magni semper æstimata fuerit in causis fidei definiendis, quodq; Ecclesiæ ex toto terrarum Orbe sæpissimè ad ejus assensum aut judicium provocaverint. In dictâ l. 7. ait Justinianus Imperator: *Neq; enim sustinemus quicquam eorum, quæ ad Ecclesiasticum statum spectant, non referri etiam ad ejus (Papæ senioris Romæ) beatitudinem, utpote quæ caput est omnium piissimorum DEI sacerdotum, & quæ*

Q. 2.

quo-

quotiescunq; in hisce partibus heretici repullularunt, sententia & recto iudicio illius venerabilis sedes coerciti sunt. Maximè celebris in hanc rem est locus Irenæi Lugdunensis lib. 3. advers. heres. cap. 3. Maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam, quam habet ab Apostolis traditionem & annunciatam hominibus fidem per successiones Episcoporum pervenientem usq; ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentio rem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, omnes qui sunt undiq; fideles: in quâ semper ab his, qui sunt undiq;, conservata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio. Plura testimonia non addam, quandoquidem nota res est, & omnibus obvia.

LI. Quod primum concernit, negari nequit, Pontificem Romanum existimatione, gratiâ, privilegiis cæteris Episcopis antecessisse semper & prærogativam habuisse. Etenim ex quatuor Patriarchis primitus constitutis primas ille cum in Concilio, tum extra illud obtinuit, ejusq; propterea in omnibus synodis plurimum semper valuit ad constituenda, administrandaq; negocia autoritas. Et hoc scilicet est illud *πρωτεύειν*, quo reliquis Patriarchis & Episcopis omnibus potior est, & propter quod caput dici potest. Atq; hoc respectu Romana etiam Ecclesia quandoq; capitis appellationem sustinet, non ob aliquam potestatis prærogativam, sed ob celebritatem à fidei puritate, quam inde ab Apostolorum tempore illibatam servaverat, & à multitudine martyrum, qui eam cruentâ morte obsignaverant, maximè verò propter ordinem, quo parochiæ & diœceses Ecclesiasticæ civiles & politicas formas sunt secutæ, teste *can. 17*. Concilii Chalcedonensis, & Episcopi non suâ autoritate, sed sub umbrâ præfecturæ aliquam prærogativam meruerunt. *Novell. 11*. Quâ ratione etiam Constantinopolitana Ecclesia omnium aliarum caput dicitur *l. 24. C. de SS. Eccles.* propter translationem scilicet imperii, quo nunc eminebat Constantinopolis.

LII. Et ex hoc facilis etiam est responsio ad alterum, uti ipse Irenæus *d. l.* suggerit, qui ait, fieri istud propter potentio rem principalitatem, propter quam omnes, qui sunt, undiq; conveniunt fideles, & ex horum deinceps ore fama de Romanorum fide & in religionis negociis puritate fama sparsa fuit per universum terrarum orbem, quod etiam Paulus prædicat, *Rom. 1, 8*. Digna sunt, quæ hic legantur verba Anshelmi (sive, quisquis fuerit autor, cum de eo adhuc dubitetur, uti patet ex illis, quæ refert Bellarminus *de Scriptor. Eccles. pag. 209*. Gerh. Joh. Vossius *bist. Pelag. lib. 2. part. 3. tb. 3.*) ad istum Pauli locum. *Roma*, inquit, *tunc erat caput mundi, & de toto Orbe illuc conveniebant*, (idem antea dixerat Irenæus) *atq; Romanos suscepisse fidem religionis Christianæ ubiq; divulgabant, sicq; jam securius cæteræ per Orbem nationes eandem fidem suscipiebant. Et hæc est laus fidelium Romanorum, quia*
tale

tale de eis exemplum ubiq; spargebatur. Et hæc scilicet fuit causa, quod in negotio religionis pleriq; olim tam sollicitè Romani Pontificis conjunctionem desiderarunt, non tantum, quod magnæ tum autoritatis is esset, sed etiam & præcipuè quidem, quod rectam fidem ab Apostolis & Evangelistis traditam servaret. Nemo tamen ipsum tum pro superiori, quoad potestatem, agnovit, nisi qui in Romanâ diœcesi ab eo dependebant, & secundum potestatem tum in Ecclesiâ receptam. Nec profectò ex eo, quod Romano- rum fidem in universo mundo annunciari scribit Paulus, quicquam superioritatis accedit Ecclesiæ Romanæ; non magis, quàm accessit Ecclesiæ Thes- salonicensi, de quâ idem scribit Paulus. *1. Thess. I, 8.* fidem Thessalonicen- sium in omnem locum dimanasse. Imò verò, uti Thessalonicensium fides hodiè degeneravit, ita etiam defecit fides Romanorum, quod dolemus.

LIII. Quoad igitur in verâ fide & pietate perstiterunt Pontifices Ro- mani, tutò illi in exemplum proponi, & ad eorum religionem atq; cultum provocare potuerunt exteri. Quâ eadem ratione Theodosius Magnus in *l. 1. C. de summ. Trin.* cunctos populos sibi subiectos in tali jubet religione versari, quam divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio usq; nunc ab ipso insinuata declararet, quamq; Pontificem Damasum sequi ma- nifestum esset. Sed postquam Sedes Apostolica, uti κατ' ἐξοχήν vocari vult Romana, non subditorum amplius sanitatem, sed suam aut lateralium suo- rum commoditatem quærere cœpit, uti ἐπιπέσει Ivo Carnotensis *epist. 109.* nihil amplius est, quod in exemplum statui posset in Ecclesiâ Romanâ. Pri- mi illi per aliquot secula pontifices, virtutum præconio, pietatis zelo & martyrii coronis insigniti præfulgebant: Poterant illi dicere cum beato Petro, autoritatis suæ, quam hodiè jaçtitant, principe: aurum & argen- tum non est mihi. Poterant autem addere nonnulli: surge & ambula in nomine Jesu Nazareni. Nondum diadematis eos occupaverat cupiditas: nondum auro & gemmis radiabant calcei, caligæ, braccæ, bonettæ: non mitræ, pallæ, cætera instrumenta ventri & luxui inservientiâ adhibebantur: ligneis litabant tum calicibus aurei & gemmei sacerdotes; aurei postmo- dum calices, sed Pontifices plumbei & ferrei secuti sunt. Ubiq; pudor, ve- ritas, modestia, sanctitas, moderatio & simplicissima humilitas obtinebat: nusquam à virtute, nusquam ab honestate, nusquam à morum & fidei tramitibus Apostolicis, ne latum quidem unguem recedebatur; in quibus omnibus licentiosissimi deinceps fuerunt apocæctici nonnulli, & tantum non plerique ex successoribus Pontifices, non in Ecclesiæ administrandæ sollicitudine amplius aut salute ejus procurandâ, sed in universi hujus ter- rarum orbis regimine, tam sacro, quàm civili occupati.

LIV. Temperare mihi nequeo, quin adscribam integra Joannis Sa- risberiensis Episcopi Carnotensis verba, ex *Policrat. lib. 6. c. 24.* Ex illis enim, qualis suo tempore Romanæ Ecclesiæ & ejus Episcoporum conditio

atq;

atq; itatus fuerit, quamq; longè à simplicitate Petri recesserint, sine prolixiori interpretatione discere licet. Memini, inquit, me causâ visitandi Dominum Adrianum Pontificem quartum, qui me in ulteriorem familiaritatem admiserat, profectum in Apuliam. Mansi, cum eo Beneventi fermè tres menses. Cunctaq;, ut fieri solet inter amicos, sepe plurimis conferremus, & ipse, quid de se & Ecclesiâ Romanâ sentirent homines, à me familiaris & diligentius quæreret, ego apud eum usus spiritus libertate, mala, quæ in diversis provinciis audieram, patenter exposui. Sic enim dicebatur à multis; Romana Ecclesia, quæ mater omnium Ecclesiarum est, se non tam matrem exhibet aliis, quàm novercam. Sedent in eâ Scriba & Pharisei, ponentes onera importabilia in humeris hominum, quæ digito non contingunt. Dominantur in clero, nec forma sunt gregi, qui rediō calle pergit ad vitam, preciosam supellectilem congerunt, auro & argento orant mensas, sibi etiam ab avaritiâ nimis parci. Nam pauper aut nullas aut rarus admittitur, quem interdum non tam Christus, quàm vana gloria introducit. Concutiunt Ecclesias, lites excitant, collidunt clerum & populum, laboribus & miseriis afflictorum nequaquam compatiuntur, ecclesiarum letantur spoliis, & questum omnem reputant pietatem. Iustitiam non tam veritati, quàm pretio reddunt. Omnia namq; cum pretio bodiè, sed nec cras aliquid sine pretio obtinebis. Nocent sepius, & in eo demones imitantur, quod tunc prodesse putantur, cum nocere desistunt, exceptis paucis, qui nomen & officium pastoris implent. Sed & ipse Romanus Pontifex omnibus gravis & serè intolerabilis est. Præterea omnes arguuntur, quod ruentibus & collabentibus Ecclesiis, quas patrum construxit devotio, altaribus quoq; incultis, palatia extruit, & ipse non modo purpuratus, sed deauratus incedit. Palatia splendent Sacerdotum & in manibus Christi sordidatur Ecclesia. Provinciarum deripiunt spolia, ac si thesauros Croesi studeant reparare. Sed re-
 Æ cum eis agit altissimus, quoniam & ipsi aliis & sepe vilissimis hominibus dati sunt in direptionem. Sc: Hæc & alia plura, quæ sequuntur, apertè & ingenue Sarisberiensis, circa annum MCLVII.

LV. Dum ita omnibus virtutum ornamentis destituuntur Episcopi Romani, in primatu tamen suo, quem occuparunt, ex scholâ Christi encomia sibi petunt, & ex successione Petri, quam insolenter jactitant, commendationem mendicant, vicarios se Petri, imò vicarios Christi plenis buccis quotidie se prædicantes. Titulis enim his valde oblectantur Pontifices, perinde ut pueri crepundiis, ambitioni pariter & vanitatibus multum dediti. Prius tamen vicarii Petri dici voluerunt Pontifices, quàm vicarii Christi multoq; recentius hoc nomen est, quam prius illud, uti fieri solet, quando malis artibus summi honores affectantur, ut tenuiora primum substruantur initia. Nec tamen vicarius Petri quisquam dictus fortè fuit ante seculum à nato Christo quintum. In Concilio Ephesino, quod anno CCCCXXXI. habitum fuit tom. 2. c. 16. inuenio, Philippum presbyterum & Episcopi Romani legatum hæc verba protulisse: *Nulli dubium, imò*
seculis

seculis omnibus notum est, sanctum beatissimumq; Petrum, Apostolorum principem & caput, fideiq; columnam, Ecclesie Catholicae fundamentum, à Domino nostro Jesu Christo, Salvatore nostro, humaniq; generis Redemptore caelestis regni claves accepisse, solvendiq; atq; ligandi potestate, quam acceperat, usum fuisse, nec non per successores suos hucusq; semper vivere, causasq; decernere, semperq; victurum esse. Hujus itaq; ordinarius successor & vicarius sanctus beatissimusq; Papa & Episcopus noster nos suos pro se quasi vicarios ad hanc sanctam synodum misit. &c: Ex eo tempore frequentius, tum ab ipsis Pontificibus, tum ab aliis eorum assentatoribus, nomen hoc usurpatum fuisse, veteres testantur Scripturae. Cumque, uti supra dixi, ex Petri personam omnem suam auctoritatem aestimari velit Pontifex Romanus, factum inde, ut si quid promittatur Pontifici, simul Petro id promitti dicatur, pactaq; omnia cum Petro inita intelligantur. Ita e.g. Ludovicus Imperator c. ego dist. 63. simul Petro & Paschali Papae promittit: Ego Ludovicus Imperator Romanus Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostrae tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te vicario tuo Domino Paschali summo Pontifici & successoribus ejus in perpetuum. &c: Eodemq; modo etiam conceptum est juramentum à schismate redeuntium, c. quoties 1. q. 7. Ego promitto tibi N. & per te S. Petro Apostolorum Principi atque ejus Vicario N. beatissimo & successoribus ejus &c.

LVI. Postquam verò potentia Pontificum per Gregorii VII. audacissimos conatus in immensum aucta fuit, rarius illi hunc titulum usurparunt, malueruntq; deinceps vicarii Christi & ipsius DEI nominari. Titulus hic in Decretalibus passim occurrit, c. ult. x. de translat. Prælat. c. fundamenta 17. x. de elect. in 6. c. ad Apostolica 2. de re jud. in 6. c. 1. de homicid. in 6. Sunt enim verò Episcopi omnes quodam modo Christi vicarii, quod in hisce terris colligendo & conservando Ecclesiam, Christi vices agant, perinde atque Dei vices agere dicuntur Reges & Principes. Sed in Ecclesia Pontificia novum planè sensum accepit ista phrasis, & in novo isto sensu Episcopi Romani sibi solis nomen istud vindicarunt, ita ut Episcopi non amplius vicarii Christi, sed vicarii Papae dicantur, secundum c. decreto, & c. seq. 2. q. 6. Ex eo verò, quod Pontifex Vicarius Christi dicatur hoc porisma confecit Lainezius Jesuitarum Generalis, in Concilio Tridentino, Papam eadem auctoritate, quâ Christus pollet, munitum, eò quod idem sit tribunal & idem Consistorium Principalis & vicem ejus gerentis. Sed eam assertionem stante pede, ut impiam & scandalosam perstrinxit F. Jacobus Hugonius Franciscanus Theologus Sorbonista, uti refert Petrus Svaavis in hist. Concil. Trid. lib. 8. quæ immortalem mortali adæquet, & judicium corruptibile divino.

LVII. Cæterum circa titulum hunc vereor ego, ne susceptus ille sit non tantum contra Apostolica instituta, sed etiam invitam planè jurisprudentiam.

dentiâ. Qui enim personam alterius sustinere se dicit, legitimare se prius, uti loquuntur pragmatici, & speciale mandatum exhibere debet, cum nulla vicario fides habeatur, priusquam ostenderit mandatum, quantavis etiam dignitate præcellat. *l. 1. C. de mandat. Princip. Bald. in l. aliquando ff. de offic. procons. Gerlac. Buxdorff. in Dissert. ad A. B. concl. 71. Rutger Ruland. de Commissar. part. 1. l. 3. c. 2. num. 14. seqq.* Quod cum hætenus factum non fuerit, falso de hoc titulo gloriatur Pontifex. Deinde Vicarius alium vicarium constituere haud valet, uti statuit ipse Pontifex in *c. clericos 4. §. de offic. Vicar. Augustin. Barbosa ibid. Joh. Aloyf. Riccius decis. 1599. Petr. Rebuff. in prax. Canon. in verb. Forma vicariatus. Immola in Clement. 1. n. 19. § 22. de offic. vicar. Baldus in margarit. Innocentii in verb. Vicarius.* Ex quo ergo Papa Petrum Christi vicarium asserit, *c. 3. §. de translat. episc.* quomodo is Petri vicarius esse poterit? imò verò, quomodo is ipse unâ cum Petro Christi vicarius erit?

LVIII. Nodum hunc ut solvat Alphonsus Alvarez Guerrerus *de jur. ac potest. Rom. Pontif. c. 2. n. 2.* distinctionem facit. *Dicendum est, inquit, quod Papa succedit Petro in personali administratione: Christo autem succedit in officio, ut in universali jurisdictione: & reservata Deo videntur reservata Papa ejus Vicario. Et factum à Papa & à Vicario Christi censetur factum à DEO, cujus locum Papa tenet in terris.* At verò distinctio hæc nihil omninò facit ad rhombum, quam propterea prolixè exagitat Johannes Gœddeus *ad c. 1. de sequestrat. possess. n. 178. in edit. primâ.* Distinctionem quidem istam ita explicat Alphonsus, quod Papa quantum ad personalem administrationem singulariter sit Episcopus Romæ; sed quantum ad officium & universalem jurisdictionem sit Episcopus Ecclesiæ universalis. Verum ego non capio, quomodo hæc ratione non etiam sit Vicarius Petri? posito, Petrum etiam fuisse Episcopum Ecclesiæ universalis, quod perpetuò statuunt Pontificii; posito etiam, Petrum constituere Vicarium sibi potuisse, & revera constituisse. Neque hæc ratione prosteruntur argumenta Jctorum de defectu potestatis & mandati, supra adducta.

LIX. Qualiter autem se habeat Vicariatus ille, & quatenus vices Christi & Petri gerat Episcopus Romanus, audiamus ridentem & in stultitiâ suâ vera dicentem Moriam Erasmi: *Jam, inquit, Summi Pontifices, qui Christi vices gerunt, si conentur ejusdem vitam amulari, nempe paupertatem, labores, doctrinam, crucem, vitæ contemptum, si vel Papa, id est, patris nomen, vel sanctissimi cognomen cogitent, quid erit in terris afflictius? aut quis eum locum omnibus emat facultatibus? emptum gladio, veneno, omniq; vi tueatur? Quantum his abstulerit commoditatum, si semel incessiverit sapientia? sapientia dixi? imò vel mica salis illius, cujus meminit Christus. Tantum opum, tantum honorum, tantum ditionis, tantum victoriarum, tot officia, tot dispensationes, tot vedigalia, tot indulgentias, tantum equorum, mulorum, satellitum, tantum voluptatum.*
Videtur

Videtis quantas nundinas, quantam messem, quantum bonorum pelagus paucis sim complexa. In quorum locum inducet vigiliis, jejunia, lacrymas, orationes, conciones, studia, suspiria, milleque id genus miseros labores. Neque verò negligendum illud, futurum, ut tot scriptores, tot copistæ, tot notarii, tot advocati, tot promotores, tot secretarii, tot mulotribæ, tot equisones, tot mensarii, tot lenones (penè mollius quiddam addideram, sed vereor ne durius sit auribus) in summa, tam ingens hominum turba, quæ Romanam sedem onerat, (lapsa sum, bonorat, sentiebam) ad famem adigatur. In humanum quidem hoc & abominandum facinus; at multo magis detestandum, ipsos etiam summos ecclesiæ principes ac vera mundi lumina ad peram & baculum revocari. At nunc ferè, si quid laboris est, id Petro & Paulo relinquunt, quibus abunde satis est otii. Porro si quid splendoris, aut voluptatis, id sibi sumunt. Atque ita fit mea quidem operâ, ut nullum penè hominum genus vivat mollius, minusque sollicitum, ut qui abundè Christo satisfactum existiment, si mystico, ac penè scenico ornatu, ceremoniis beatitudinum, reverentiarum, sanctitatum titulis, & benedictionibus ac maledictionibus, Episcopos agant. Priscum & obsoletum, nec horum omninò temporum, miracula edere; docere populum, laboriosum: Sacras interpretari literas Scholasticum: orare, ociosum: lacrymas fundere, miserum ac muliebre: egere, sordidum: vinci, turpe parumque dignum eo, qui vix Reges etiam summos, ad pedum beatorum admittit oscula: denique, mori, inamabile: tolli in crucem, infame. Restant sola hæc arma ac benedictiones dulces, quarum meminit Paulus, atque harum quidem sunt sanè quam benigni, interdictiones, suspensiones, aggravationes, redaggravationes, anathematizationes, ultrices picture, ac fulmen illud terrificum, quo solo nutu mortalium animas vel ultra tartara mittunt. Quod ipsum tamen sanctissimi in Christo patres & Christi vicarii in nullos torquent acrius, quam in eos, qui instigante diabolo patrimonium Petri mittere atque arrodere conantur. Cujus cum hæc vox sit in Evangelio, Relinquimus omnia, & sequi sumus te, tamen hujus patrimonium appellant agros, oppida, vectigalia, portoria, ditiones. Pro quibus dum zelo Christi accensi, ferro, ignique dimicant, non absque plurimo Christiani sanguinis dispendio, tum demum Ecclesiam Christi sponsam sese credunt apostolicè defendere, fortiter prostigatis, ut vocant, hostibus. Quasi vero ulli sint hostes ecclesiæ perniciosiores, quam impii pontifices, qui & silentio Christum sinunt abolescere, & quaestuariis legibus alligant, & coactis interpretationibus adulterant, & pestilente vitâ jugulant. &c.

LX. Sed ne ridentis dicta parùm benignè excipiantur, atque id potissimum reprehendatur, quod in religionis negotio & in re tanti momenti jocularia non sine impietatis notâ, à quâ tamen longè abfuit Erasmus, admisceantur, audiamus nunc etiam plangentem, & ferio vicariatum istum perstringentem Pelagium Alvarum ex lib. 2. de planctu Eccles. art. 5. in fin. Surrexisse, ait, jam sunt multa tempora, eorum Successores auctoritate, sed dissimiles à sanctitate, Romano Pontificatui se ingerentes, procurantes, utinam ante

promotionem non paciscentes, & convenientes & promittentes, aurum absque mensurâ cumulantes, parentes ditantes & exaltantes, & consanguineos promoventes, in delitiis viventes, amicos dignificantes, plurimumq; alios conculcantes, bona Ecclesiarum dissipantes, indignos promoventes, in mundi potentiâ gloriantes, temporalium dominorum aliquoties terminos invadentes, de salute animorum parum curantes. Et quid plura? Quæ carnis sunt, sapientes. Quibus præmissis in hunc planctum definit Alvarus: *Vide Domine, & considera, quia sponsa tua (Ecclesia) nimis humiliata est: ejus in gentibus potentia diminuta est: ejus misericordia quasi extincta est. Ad cujus confugiemus auxilium? Manda, remanda, mitte quem missurus es, obsecro, sanctum vicarium tuum aliquem Ecclesiam conformare. Et hæc de Vicariis Christi satis cum eorum veniâ. Hæc ad verbum Alvarus ante annos plus quam trecentos.*

LXI. Quod si per secula ire liceret, atq; varia hinc illinc colligere exempla eorum præsertim, qui omni genere & scelerum & flagitiorum inquinati fuerunt, non tam laboris aut industriæ id esset opus, quam fastidiosa & cum dispendio temporis juncta enumeratio. Sufficit ex Baronio didicisse, finiente seculo nono, in cathedram Petri ascendisse homines monstrosos, vitâ turpissimos, moribus perditissimos, usquequaq; fœditissimos: *ad ann. 897. n. 4. Nec omitti debet ejus querela ad ann. 912. n. 8. dum ait: Quæ tunc facies sanctæ Ecclesiæ Romanæ? quam fœditissima, cum Romæ dominarentur potentissima æquæ ac sordidissima meretrices? quarum arbitrio mutarentur sedes, darentur Episcopi, & quod auditu horrendum & infandum est, intruderentur in sedem Petri earum amasii Pseudopontifices, qui non sunt, nisi ad consignanda tantum tempora in catalogo Romanorum Pontificum scripti. Quis enim a scortis hujusmodi intrusos sine lege legitimos dicere posset Romanos fuisse Pontifices? &c: Simile est, quod scribit Gilbertus Genebrardus lib. 4. Chronogr. ad ann. 901. per annos ferè 150. Pontifices circiter quinquaginta à Johanne scilicet VIII. qui Nicolao & Hadriano II. sanctis Pontificibus successit, ad Leonem IX. usq; à virtute majorum prorsus defecisse, apotacticos apostaticos ve potius, quam Apostolicos. &c: Idem repetit Thomas Stapletonus lib. 1. de magnitud. Eccl. Rom. cap. 8. Carolus Sigonius in ducentos prope annos extendit, lib. 8. de regn. Ital. Et nos credere jubemur, hujusmodi homines à DEO rerum divinarum humanarumque arbitros constitutos esse, imò sanctos esse, cum juxta dictatus Gregorii VII. Romanus Pontifex, si Canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur sanctus. Jubemur credere, eos esse vicarios Christi, eorum decreta esse coelestia, esse eos fontem sacerdotii & totius autoritatis spiritualis, esse principium activum, quod lumen & succum fidei reliquis membris communicet, sine quâ communione lumen fidei in omnibus fidelibus extinguatur, imò esse DEUM in terris.*

LXII. Non diffiteor, fuisse inter primos Romanæ Ecclesiæ Episcopos, Viros propter puritatem fidei & doctrinæ, atque integritatem morum
fum-

summæ autoritatis, & plerosq; eos Christi martyres factos. Nullus verò inter eos tum fastus, nullus dominatus sese exerebat. Id agebant maximè, ut salutè animarum consulerent, & oves errantes suâ doctrinâ suâque sanctimonîâ ad caulas Ecclesiæ revocarent. Sed illi degenerarunt sensim, postquam per indulgentiam Imperatorum in feliciorè statum, & variarum possessionum dominium reducta fuit Ecclesia. Tum enim pastores depulsa repudiataq; pietatis regulâ, disfidio & contentione inter se exarserunt: quin etiam nullas alias res, præterquam discordias, minas, æmulationem, inimicitias, & odium inter se mutuo adaugere studuerunt, & animis ambitionis æstu incensis, tyrannorum more principatum obtinere laborarunt, uti loquitur Eusebius *lib. 8. hist. c. 7.* De Episcopatu Romano disertè scribit Socrates *lib. 7. c. 11.* quod ille perinde atque Alexandrinus ultra sacerdotii fines progressus jam olim in dominationem degeneraverit. Ante Socratem, qui seculo V. scripsit, homo à nostrâ religione alienus Ammianus Marcellinus similia in Pontificibus sive Episcopis Romanis notavit, *lib. 27.* quod processerint *vehiculis insidentes circumspicere vestiti, epulas curantes profusas, adeò ut eorum convivia Regales superarint mensas.* Hæc additâ censurâ, potuisse eos esse beatos revera, si magnitudine Urbis despectâ, quam vitis opponunt ad imitationem Antistitum quorundam provincialium viverent, quos tenuitas edendi potandiq; parcissime, vilitas etiam indumentorum & supercilia humum spectantia perpetuo Numini verisq; ejus cultoribus velut puros commendant & verecundos. Ammiani *ὄρχρον* fuit Basilius Magnus, cui *epist. 10.* ista *ὄφρυς δὲ ἀριστερή*, uti vocat, sive, supercillum Occidentale, usque adeò displicuit, ut de Romanâ Ecclesiâ severam hanc & gravem dixerit sententiam: *Odi fastum illius Ecclesiæ.* Quod excusare nequicquam conatur Baronius *ad ann. 372. n. 32.*

LXIII. Sub finem seculi VI. cœperunt Patriarchæ Constantinopolitani Romanos novâ præsumptione atq; superbiâ superare. Cum enim animo secum perpendissent, in quod fastigium per sedem Imperatoriam Urbs Constantinopolitana evecta esset, quantumq; Episcopatu suo inde accessisset augmentum, Oecumenici Patriarchæ sive universalis Episcopi nomen usurpare non dubitarunt. Primus ejus tituli autor fuit Johannes, *ἰησοῦς* vulgò dictus. Sedem Romanam tum temporis tenebat Pelagius II. qui Johannem per districtissimam increpationem admonebat, ut a novo & temerario atque superbo nomine abstineret. Sed cum nihil profecisset, eo decedente, Successor ejus Gregorius Magnus similes objurgationes repetiit. In epistolâ ad ipsum Johannem, quæ est *38. lib. 4.* his verbis eum compellat: *Tu quid Christo, universalis scil. Ecclesiæ capiti in extremi judicii es dicturus examine, qui cuncta ejus membra tibi met conaris Universalis appellatione supponere? Mox vocabulum istud, nefandum, profanum, stultum, super-*

bum, perversum, temerarium appellat, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. In epist. seq. 39. Sabiniano diacono Constantinopolitano inscriptâ ait, in isto scelesto vocabulo consentire. nihil est aliud, quam fidem perdere. Et in epist. ad Mauritium Imp. quæ est trigesima, scribit: Ego fidenter dico, quia quisquis se universalem Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione suâ Antichristum præcurrit. Et in epist. 36. ad Eulogium Alexandrinum Anastasiumque Antiochenum Episcopos talem de Johanne inferit querelam: Ille quondam mihi modestissimus, ille omnibus dilectus, ille qui in eleemosynis, orationibus atq; jejniis videbatur occupatus, ex eo, in quo sedebat, cinere, ex eâ quam pretendebat humilitate, jactantiam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, Omnia, quæ uni soli capiti coherent, videlicet Christo, per elationem pompatici sermonis, ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare. Gregorius hic, ut eo magis exosum redderet hunc titulum, primus inter Pontifices servus servorum appellari voluit. Polydor Virgil. de invent. rer. l. 8. c. 2.

LXIV. Non diu tamen stetit hæc modestia penes Romanam sedem. Cum enim corrigi & abstinere titulo isto nollent Episcopi Constantinopolitani, metuentes Romani, ne sua pessum iret, quæ studiosè hæcenus quæsitâ fuerat, ἀνωκερωσία, similem deinceps titulum sibi adscivere, & Imperatoris quidem autoritate. Sic enim de Bonifacio III. qui Gregorio successit, scribit Anastasius Bibliothecarius: Hic obtinuit apud Phocam Principem, ut sedes Apostolica beati Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Ecclesia Romana, quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat. Deprompsit hæc verba ex antiquiore Scriptore, Beda videlicet libr. de sex ætatib. mundi, quæ eadem in quartum suum de gestis Longobardorum librum transferipsit Paulus Diaconus. Repetunt in eundem sensum & totidem penè verbis Ado Viennensis, Regino Prumiensis, Marianus Scotus, Otho Frisingensis, Hermannus Contractus, Sigebertus Gemblacensis, & alii. Baptista Platina in vitâ Bonifacii III. proluxius rem exponit his verbis: Bonifacius III. patriâ Romanus, à Phocâ Imperatore obtinuit, MAGNA TAMEN CONTENTIONE, ut sedes beati Petri Apostoli, quæ caput est omnium Ecclesiarum, ita & diceretur & haberetur ab omnibus, quem quidem locum Ecclesia Constantinopolitana sibi vindicare conabatur, faventibus interdum malis principibus, affirmantibusq; eo loci primam sedem esse debere, uti imperii caput esset. Affirmabant Romani Pontifices, urbem Romam, unde Constantinopolin colonia deducta est, caput imperii merito habendam esse, cum etiam Græci ipsi literis suis Principem suum τῶν Ῥωμαίων ἀνωκερωσία, id est Romanorum Imperatorem vocent, ipsiq; Constantinopolitani etiam nostrâ ætate Ῥωμαίοι, non Græci vocentur &c. Et sic igitur titulus, quem paulo ante Constantinopolitanus Patriarcha sibi arrogaverat, Episcopi Romani proprius factus est, ut adeò ex dicto Gregorii paulo ante adducto, ille quidem præcursor Anti-

Antichristi, hic præcurforem infecutus, Antichristus ipse appellari mereatur.

LXV. Jamdudum Patres Africani in Concilio Carthaginensi III, anno scil. Christi CCCXCVII. *can. 26.* damnaverant titulum principis sacerdotum, propter ancipitem dictionis significatum, quæ πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος designata & πρῶτος ἐπίσκοπος. Verba hæc sunt: *Ut prima sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.* Notat Christophorus Justellus ad *cod. can. Eccles. African. p. 51.* Episcopos olim in Africa principes sacerdotum & summos sacerdotes vocatos fuisse; in hoc Concilio verò prorsus rejectas eas appellationes, quod superbum aliquid ac τὸ φωδῆστρον continerent. Putat verò Richardus Montacutius in *antidiatrib. 14. adversus 7. Cas. Bulengerum*, verba istius Canonis de Episcopo Romano concepta & intelligenda esse. Cujus sententia juvari non nihil poterit ex eo, quod Gratianus, cum sub *dist. 99.* canonem istum Africanum recitasset, verba hæc addiderit: *Universalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.* Quæ verba ut genuina atq; authentica & ut ipsius Canonis partem defendit Johannes Juellus Episcopus Sarisburiensis adversus Thomam Hardingum *part. 1. artic. 4. pag. 194.* Sed cum additamentum id non inveniatur in Codice Canonum, uti eum edidit Christophorus Justellus, nec apud Ivonem Carnotensem, qui in decreto *part. 5. c. 57.* eundem canonem recenset, concedemus Severino Binio, in Centuriatores Magdeburgenses inveniendi, ea verba esse Gratiani. Interim tamen mirari sùbit animum, quæ tanta Gratiano fuerit audacia, quod post monarchiam Pontificis plene constitutam & in summo fastigio existentem lemma tale operi suo inferere potuerit. Ab Africanis verò patribus hoc discimus, nunquam eos tam superbum inter suos nomen admisso fuisse. Et ostendit Stephanus Baluzius ad Agobardi *cap. 12.* posterioribus demum seculis Episcopum Romanum dictum fuisse Episcopum Episcoporum.

LXVI. Dum ita, quam animo conceperant Pontifices Romani, ex voto succederet monarchia in Ecclesiâ, non contenti illi summa hæc autoritate, etiam in temporalia totius Orbis imperia cœperunt sibi arbitrium vindicare. Potestate enim Ecclesiasticâ sub religionis & pietatis specie admisâ, severioribus censuris in debiliores principes sibi parum obedientes animadvertere, haud verebantur. Quos cum subjectos sibi vellent principes vicini potentiores, his ipsis censuris ad eorum perniciem utebantur, & classicum canentibus Pontificibus facili negotio opprimebant. Idque quam feliciter sibi cederet, cum observassent Episcopi Romani, & persuasum jam haberent, se de statibus & potestatibus pro lubitu & arbitrio suo disponere posse, non dubitarunt sparsas in vulgus sententias, de superioritate suâ in ipsa summa Christianorum Principum imperia, clanculum primum
fovere,

fovere, deinde, cum aucta sua esset potentia, etiam palam dictatoriâ quâdam autoritate sustinere. Primus inter eos Gregorius VII. Hildebrandus antea dictus, non tantum Henricum Imperatorem nunquam ante audito exemplo excommunicavit, subditis omnibus juramento fidelitatis solutis, sed etiam inter dictatis suos, uti vocantur, quos anno MLXXVI. promulgavit, ut articulos fidei proposuit: *Quod solus Papa possit uti Imperialibus insigniis: quod solius Papæ pedes omnes Principes deosculentur: quod unicum est nomen in mundo, Papæ videlicet: quod illi liceat Imperatores deponere* &c. Secutus dein Bonifacius VIII. circa annum MCCCII. per *extravag. Unam sanctam, de major. & obed.* supremam suam in Reges potestatem prolixâ & magnificâ oratione expressit. Hæc namque ejus fuit sententia, licere sibi, quæcumq; à Regibus non solum extra regium statum, sed etiam in Regni administratione peccarentur, decretis suis corrigere, & constitutionibus à se latis statum publicum Ecclesiæ & Regni, Concilii in eam rem coacti sententiâ disponere, contumacesq; Reges, excommunicationibus & tandem ipsâ privatione Regni plectere.

LXVII. Per hanc Bonifacii VIII. Decretalem excitati fuerunt Canonistæ, ut sententiam istam quibuscumq; argumentis sustinere magno studio contenderent. Primus, qui ex professo eâ de re egit, fuit Augustinus Triumphus, de Ancona aliàs dictus, Augustinianus Eremita, qui in *Summ. de potest. Eccles.* multa istiusmodi colligit, ut conficiat, Papam esse absolute Principem in spiritualibus & temporalibus, reliquos vero Principes esse instrumenta & organa voluntatis ipsius. Eum secutus Jacobus de Teramo Urbani VI. Cubicularius circa annum MCCC LXXXIV. edidit librum, quem *Monarchialem tractatum* appellavit, in quo nihil aliud agit, nisi, ut Papam universi hujus mundi monarcham probet, sed ficulneis admodum argumentis & interpretationibus Scripturæ planè fanaticis. Verba Christi, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, accipi debere ait, pro statu illius temporis scil. antequam Christus passus esset, & Cælos victor ascendisset. Et porro verba, quæ extant *Job. XII, 32. Quum exaltatus fuero à terrâ, omnia trabam ad me ipsum.* Hoc modo *παρὰ τῶν βασιλέων: omnia imperia & Regna mundi recuperabo & auferam à Cæsare, Regibus, & aliis Principibus.* Præcepta vero Apostolis data, ut neq; aurum neque argentum possideant, sed tantum comedant de his, quæ apponentur, exponit temporaliter, quo post ejus ascensionem militaverunt in humilitate, afflictionibus, & paupertate, donec imperia & Regna mundi subjugassent: quibus subactis vel conversis, ut ait, licitum est eorum discipulis, Regiis opibus, cultu, & delitiis uti, & aliis, ut subditis, imperare, præsertim Papæ, quem sic probat esse Regem Regum & Dominum dominantium. Imperatores vero Reges, & omnes, magnos & parvos, illius ad nutum & in omnibus subiectos esse.

LXVIII. Etli verò circa explicationes dictorum Scripturæ non æquè desuperint, qui successerunt, Ecclesiæ Romanæ Doctores, non desierunt tamen Papam Imperator majorem statuere, & docere, utriusque imperii cœlestis & terreni jura ei esse commissa, & posse adeo Principem, qui neminem recognoscit superiorem, coram Papâ conveniri, & ipsum teneri respondere. Ita docent Glossæ, Panormitanus, Felinus, & pleriq; omnes. Goffredi de Trano veteris Glossatoris in summ. ad tit. de heret. n. 12. hæc sunt verba: *Principes seculi & Domini temporales non solum propter suam heresin, sed propter heresin aliorum, quos, dum possunt exterminare, neglexerunt, sunt excommunicandi ab Ecclesiâ, & expellendi à terris, & terrâ ipsorum exponi possunt Catholicis occupanda. Et idem est, si Princeps contra regnum & justitiam faciendam negligens inventus fuerit insufficiens & ineptus. --- Quilibet enim nullo excepto contrahit forum Ecclesiæ ex peccato. Hoc autem indubitatum est, quod DEUS præponitur omnibus potestatibus. Ergo & ejus Vicarius, qui vices ejus gerit in terris. Et hæc maximè locum habent, cum princeps, de cujus pœnâ quaeritur, alium secularem superiorem non habet.*

LXIX. Subtilius tamen disquiri deinceps inter Theologos cœpit, quâ ratione potestas illa temporalis competat Pontifici Romano, utrum directè & absolutè, an verò in ordine ad bonum spirituale, cujus distinctionis aliquam jam supra feci mentionem. Qui molliores amant loquendi formulas, non nisi posteriore modo Papæ in regna potestatem & imperium tribuunt, pleno ore contradicentibus alijs, ut vel ex ipso hoc dissensu constet, quàm imbecilli tota ista sententia nitatur fundamento. Et hinc neque ferre volunt moderaciones, ut hæreseos notam sibi in vicem objiciant dissentientes. Scripserat Bartolus ad l. 1. §. 1. ff. de requ. reis, hæreticam esse sententiam eorum, qui dicerent, Papam non habere potestatem temporalem ex jure divino, nisi in ordine ad bonum spirituale. Hoc Bartoli pronunciatum reprehendit Didacus Covarruvias ad c. peccatum de reg. jur. in 6. part. 2. §. 9. n. 8. Nec enim, inquit, Bartolus videtur rectè intellexisse, quid sit heresis, dum ita propter viros doctissimos hæc notâ dignos esse censuit --- siquidem etsi opinio communis falsa cenferi possit, heretica tamen dici, donec ab Ecclesiâ contrarium fuit definitum, absque temeritatis notâ minimè valet. --- Hærenus enim nihil certum in hæc controversiâ Ecclesia Catholica definit: proptereaq; disputationi locus est, absq; ullâ hereseos suspitione &c. Iple autem Covarruvias statuit, Romanum Pontificem nec actu nec habitu universi Orbis, nec in ipsos quidem Christianos temporalem jurisdictionem habere, nisi quatenus ea necessaria sit ad spiritualis jurisdictionis & potestatis utilitatem & faciliorem usum.

LXX. Sanè coacti fuerunt quandoque Pontifices ad hoc tale κρησφύγετον confugere, suamq; in Reges & principes usurpatam dominationem ad sacræ inspectionis titulum revocare, & sub specie emendationis, quam

quam sibi propter peccatum ab Rege commissum competere fingunt, *ὁφισμα* hoc suum politicum obvelare. Unicum ejus rei exemplum proferam ex c. 13. *§. de judic.* cujus hæc est facti species. Defuncto sine liberis Richardo I. Angliæ Rege, superstites erant ejus frater natu minimus Johannes, & ex altero fratre natu majore Goffredo, sive Galfrido nepos Arturus. Johannes in Regno succedebat, excluso Arturo & deinceps occiso, quod sibi metueret ab illo, ne aliquando regnum invaderet, quippe qui, ut multi sentiebant, jure repræsentationis in successione præferri debuisset. Id facimus indignè ferens Philippus Augustus Rex Galliæ propter singularem affectionem, quâ Arturo junctus erat, causatus & alia, quæ reum facere poterant Johannem, ei diem dicit apud Curiam Parium, utpote Vafallo suo. Quem post repetitas citationes, cum non comparuisset, feudo indignum & propterea Ducatu Normanniæ & Aquitaniæ, itemque Comitatu Pictonum, Andium & Cenomanorum excidisse pronunciarunt judices. Ad exsequendam istam sententiam cum validâ manu Normanniam ingressus Philippus plurimas urbes & provincias subegit. Quo rerum statu cum impar ei viribus esset Johannes, apud Innocentium III. Pontificem conqueritur, injustum sibi à Philippo illatum fuisse bellum, nec servatum ab eo juramentum, quo pactas secum inducias confirmaverat, paratum idcirco se esse judicio contendere, ut iniquæ Philippi actiones eo magis patescerent. Innocentius, cum per legatos persuadere non posset Philippo, ut ab armis desisteret, & judicio ab se constituto decertaret, interdicti sententiam, nisi is paruerit, promulgare constituit, uti patet ex c. 7. *§. de off. leg. §. c. 43. §. de appellat.* Quæ res cum attonitos redderet prælatos Franciæ, & suspicio inde nata esset Pontifici, minus observatum iri hoc suum interdictum, quod in Regem illi propensiores viderentur, prolixas has ad eos mittit literas, quibus & rationes reddit sui processus, & conquistis variis argumentis persuadere eis intendit, justè à se promulgari interdictum, & sibi proinde ab eis obedientiam deberi. Scopus totius decretalis hic est, ut prælati & per eos unâ populus Francorum avertantur à fide & obsequio Regis, quasi non obtemperantis Ecclesiæ, sive suis potius præceptis. Tota autem quæstio vertitur in eo, utrum rectè faciat Pontifex Romanus, quando in hæc Regum contentione suas interponit partes, & in Regem Galliæ novum ipse instituit judicium, eumque nî pareat, interdicti denunciatione minaciter terret? & utrum huic Pontificis decreto, ubi promulgatum fuerit, parere debeant Ecclesiæ Gallicanæ Prælati?

LXXI. In conquirendis rationibus decidendi valdè occupatus & admodum prolixus est Pontifex, quas speciâtim examinare operæ erit pretium. Ad captandam autem benevolentiam præmittit & protestatur, se jurisdictionem Regis Galliæ turbare, & de feudo ipso cognoscere nolle: Jurisdictiones Regis Galliæ & suam separatas esse, nec confundi inter se debere;

debere; suam sibi, Regi Galliaë feudalem relinquendam, nec putare se à Rege Galliaë quicquam, quod suam minueret, affectatum iri, nec proinde à se simile quid metuendum esse. In antiquâ decretali magnificè suum prædicat in Regem Galliaë affectum, laudatq; Regnum ejus, quod nunquam desciverit à fide & obsequio. Ne tamen gratis hæc dixisse, & omnem indistinctè jurisdictionem feudalem abdicasse, aut omnipotentiaë suæ, quam jactitat, nimium derogasse censeatur, simul addit hanc exceptionem: *Nisi forte juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum.* Et sic in suspenso, imò verò sub lite relinquit, utrum Rex Galliaë judicium feudale adversus Regem Angliaë constituere potuerit. Et hæc generali tamen protestatione, quam contrariam facto ipse agnoscit Hostiensis, satis prospectum putat suæ intentioni.

LXXII. Porro primam decidendi rationem sumit Pontifex ex processu denunciationis Evangelicæ, uti vocant, quam præscriptam dicit, *Matth. XVIII, 15. seqq.* & observatam hætenus ab Rege Angliaë, qui adhuc paratus esset injustitiam armorum Gallicorum ostendere: cumq; post adhibitos regulæ Evangelicæ gradus nihil profecisset Rex Angliaë, & Ecclesia tandem denunciaverit, se ut caput & Episcopum Ecclesiaë Oecumenicæ, judicem nunc esse, neque hoc judicium ab Rege Galliaë declinari posse, nisi sufficientem rationem in contrarium ostenderet. At verò rectè observat Carolus Molinaëus *ad Sct. Francie contra abus. pap. n. 93.* Salvatorem Christum in processu præscripto non agere de cognitione contentiosâ vel judiciali, qualem hic instituere sustinet Pontifex, sed de correptione fraternâ gradatim faciendâ. Nec admitti potest, Ecclesiaë vocabulum, quod collectivum est, resolvi in unum individuum, Pontificem scil. Romanum. Vid. Hülsemann. *de corrept. frat. §. 15. n. 325. seqq.* Dav. Blondell. *de jur. pleb. in regim. Eccles. in princip.*

LXXIII. Secundam rationem decidendi sumit Pontifex ab objecto, de quo disceptationem fieri debere contendit. *Non enim, inquit, intendimus judicare de feudo, — sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus.* Et porro: *Cum enim non humane constitutioni, sed divinae potiùs innit amur, quia potestas nostra non est ex homine, sed ex DEO, nullus, qui sit sane mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunq; mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correctionem contempserit, per distractionem Ecclesiasticam coercere.* At verò *Προσοπή* illa universalis, quam jactitat Pontifex, ex usurpatione est, uti hætenus probatum est; neque à Deo est, nisi permittente; nec si esset talis, qualem eam ipse hic describit, quicquam faceret ad judicium & forum contentiosum fundandum, nec si faceret, extendi ea deberet ad Reges & Principes. Corripiendi potestatem propter peccatum commissum habeat Pontifex, sed extra diocesin suam, non aliam, nisi generalem

ralem illam, quæ unicuique Christiano competit. Et quam extra dioecesim suam exercet districtiorem, affectata est & ipsa atque præsumpta.

LXXIV. Tertiam decidendi rationem petit Pontifex ab exemptis, primum Valentiniani Imp. deinde Theodosii & Karoli Magni. De Valentiniano refert ex *c. Valentinianus 3. dist. 63.* exhortatum eum Episcopos, ut talem Mediolanensi Ecclesiæ præficerent Episcopum, cui ipse caput submittere, & monita ejus, sicubi deliquerit ipse, veluti medicamenta suscipere queat. Quid verò hic est, *caput submittere*? non profectò, ut pedibus conculcetur à Pontifice, non ut regimen temporale Pontificis subiciatur arbitrio, aut ut subditi in casu delicti à Rege commissi liberi pronuncientur ab obsequio; sed, uti ipse explicat Valentinianus, ut monitis ejus & ministerio Ecclesiastico veluti medicinâ quâdam spirituali, vitæ restituatur spirituali, & ad frugem revocetur. Pontifex autem clavem ligantem & potestatem suam spirituales in Reges & principes non tantum ad excommunicationis fulmen extendit; sed ulterius progreditur, & gloriatur, posse se per eandem solvere populos à juramento fidelitatis & obedientiæ: posse obligare eosdem populos sub excommunicationis pœnâ, ut Regi excommunicato non pareant, atque ut alium sibi eligant Regem. Bellarmin. *advers. Barclaj. cap. 3.* denique posse integrum Regnum sacris interdiceret, & cultum divinum prorsus inhibere. Quæ omnia tyrannidis Ecclesiasticæ manifesta sunt *nuisance* & argumenta. Vid. Robert. Abbot. *de suprem. potest. reg. prælect. 27.*

LXXV. Alterum exemplum est Theodosii Imperatoris, statuentis, uno ex litigatoribus eligente iudicium Episcopi in quocunque processu articulo, ad eum protinus causam transmittendam esse. Hanc constitutionem ait innovatam & repetitam à Karolo Magno, ne quis putet, antiquatam eam esse, secutus hæc in parte Gratianum, qui utriusque constitutionis mentionem facit, easque recenset *c. quicumque, & c. volumus 11. q. 1.* utque argumento huic majorem vim svasoriam adderet Pontifex, in animum revocat Philippo Regi, à Karolo eum originem genusque traxisse, nec ergò improbare eum posse, quod ita à Karolo constitutum fuit. At verò totam istam Theodosii constitutionem, quæ Constantino Magno aliàs tribuitur, à plano quodam confictam & principiis juris prorsus adversam esse, enucleatè probat Jacobus Gothofredus in *Cod. Theodos. post lib. 16. in extrav. 1. de Episc. judic.* Et quanquam eam fraudis nescius, capitularium *lib. 6. cap. 281.* inferuerit Karolus Magnus, incivile tamen erit ab Legislatore exigere, ut paricum subditis suis jure, quod ipse præscripsit, utatur, & iudici se submittat, imperiosè admodum & cum comminatione hanc potestatem usurpanti.

LXXVI. Quartam decidendi rationem sumit Pontifex ex qualitate delicti, quod à Rege Philippo commissum dicitur. Id duplex esse ait, crimem

men scil. fractæ pacis, & crimen perjurii. Utrumque ad suam pertinere cognitionem. Primum, quia per id solvitur vinculum charitatis; alterum, quia in religionem & cultum divinum immediate committitur: utriusque ergo vindictam ad Ecclesiam pertinere, quæ operam dare debet, ut charitas inter Christianos integra & illæsa, utq; religio inviolata servetur. Verum enim verò, si propter charitatem læsam iudicium Ecclesiasticum aut Pontificis adeundum est, omnes causæ, qualescunq; illæ fuerint, possent ad forum Ecclesiasticum trahi. Vix enim dabitur aliqua, quæ non contineat iniustitiam cum charitate pugnantem, aut quæ continere eam ab actore non perhibeatur. Possent igitur actores ad declinandum iudicium seculare ordinari petitionem in libellis ita formare: peccare reos & in peccando perseverare, & puniri idcirco debere in foro Ecclesiastico. Quæ jurisdictionem mirè confunderet. Et hoc inconveniens anxium planè reddidit Martinum ab Azpilcueta Navarrum ad cap. b. notab. 6. n. 15. ut ipse, quid respondere debeat, prorsus nesciat, & novas inde excitet difficultates; quas tamen & ipsas superare haudquaquam potest. Vid. Marcus Ant. de Dōminis lib. 5. de Rep. Eccl. cap. 2. n. 54. Nec alia perjurii ratio est. Possent enim ita cuivis negotio civili iuramentum addi, eum in finem, ut causam deinceps ad forum Ecclesiasticum trahere liceret. Idque cum factum aliquando in Gallis, & hæc ratione jurisdictio secularis penè vacua & inanis reddita fuisset, decreto Senatūs Parisiensis, vetitum, refert Antonius Dadinus Alteserra ad b. t. ne instrumentis publicis iusjurandum adponeretur. Et huc facit etiam testimonium Petri de Marca lib. 2. de concord. sacerdot. & imp. c. 3. n. 6. quando ait: *Primâ fronte Regum jura hæc Decretali foveri videntur; sed ut integrum beneficium illi non debeamus; facit exceptio adhibita. Quæ profectò ejus generis est, ut admissa semel in iudiciis omnia fora confundat. Quare à Gallis nostris nunquam suscepta fuit, non solum in specie, de qua tunc agebatur, sed nec in cæteris causis. &c.*

LXXVII. Idem istud observarunt etiam Principes Germaniæ & propterea anno MDXXII. in Comitibus Noribergensibus in gravaminibus suis, quæ Nuntio sive Oratori Pontificio exhibuerunt, hoc quoq; sub num. 64. inferere placuit: *Insuper Et præsumunt Officiales, si quando in causis profanis ac inter personas Ecclesiæ minime sacratas dicatasve, sed omninò Laicas datâ fide, seu prestito iuramento, verbo vel in scriptis, pacta, obligationes, contractus vel promissiones facta sint; vel celebrata, quod eam ob rem atq; hujus prætextus ratione tales profana Laicæq; causæ coram ipsis potius, quam ordinario iudice agitari debeant. Quæ nova Ecclesiasticorum techna usi incrementis ac diutius tolerarentur, jam actum foret de civili causarum auditorio, quod omnes profana civilesq; causæ contractuum atq; transactionum hæc viâ necessariò ad Ecclesiasticos pertraherentur. Quis enim contractus, quæ transactio, quæ deniq; inter paciscentes conventio, quæ non sit solemnità stipulatione, aut promissione vallata? Illac nimi-*

rum rerum veniremus, ut in totum civilia eluderentur judicia. Quod nedum contra equitatem ipsam, contra omnia jura scripta, sed & civili magistratui intolerabile foret. Nam ut demus hoc interim ecclesiasticis iudicibus, de perjurio commisso notionem ut habeant, nihilo magis per id causæ ipsius principalis, contractus puta aut transactionis, quamobrem ille pejeravit, iudices competentes erunt, quin perjuros illos ob religionis transgressionem manifestariam tantum iudicio convenire possent, ac Canonicam huic indicere multam, reservatâ tamen civili magistratui, qui perjuros pœnali iudicio secundum civiles sanctiones plectere jus habent, commissâ sibi ob id pœnâ.

LXXVIII. Sed dilabimur ita à scopo, qui erat, ut ostenderemus, Pontifices ipsos in invasionibus suis ad sacram hanc anchoram confugere, competere sibi potestatem coercendi Principes in ordine ad bonum spirituale, id quod ex Decretali Innocentii III. additâ ubiq; nostrâ episcopi, probatum dedimus. Sed enim negari nequit, quod ita à Pontificibus obvertitur, boni spiritualis studium, ad *περὶ πόρον* plerumq; pertinere, & in prætextu subfistere, veram verò *ἀντιμα* ex libidine imperandi, quæ penes Pontifices & in eorum curiâ per aliquot secula se exeruit, petendam & accersendam esse. Neq; illi hanc suam intemperiem dissimularunt, nisi quando impares viribus sibi visi fuerunt. Sibi si relinquuntur, suosq; dum intuentur tot clientes, tot obedientium agmina, supra mensuram & modum humanæ superbix tumidi existunt. Exempla hîc non congeram, quandoquidem eâ de re plena est omnis historia. Memorabilis est Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri Francorum Regis contentio, quæ intolerabilem Pontificis ambitionem & fastum, & quam præsumptuose illa se gesserit, multis argumentis demonstratum dedit. De eâ hunc in modum loquuntur annales Britannici: Paulo post illa diu celata & occultata simulas, quam Papa in Regem Franciæ altâ mente reposuerat, in apertum odium convitiumq; erupit. Nam dum Regis legatus cum Papâ de multis injuriis in Regem factis ageret, Papa cum minis & superciliis contractis: Nos, inquit, habemus utramq; potestatem. Et ille pro Domino suo respondit: *Ἦτις, Domine; Sed vestra est verbalis, nostra realis.* Et in tantum excanduit ira Domini Papæ, ut diceret, movere se contra eum Cælum & terram. Hæc ex antiquitatibus Ecclesiæ Britannicæ, quas evulgandas curavit Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, in vit. Roberti Winkelsee.

LXXIX. Sed præstat ex ipsa Pontificiorum scholâ initia istius contentionis describentem audire Johannem de Busfieres, cujus lib. 9. *Histor. Franciæ* hæc est relatio: *Primus discordia fons, Bonifacii vel ambitio, vel Pontificiæ majestatis asserenda cupido. In pace Francum inter atq; Anglum sancienda, cum leges pro potestate dixisset, Francorum odium excitavit; quasi is tentaret dominium temporale, quod vocant, usurpare in Regnum, Regemq; suo obsequio & Regni regimen mancipare. Eares utriusq; studiis agitata atq; disceptata, ver-*

horum;

borum, ut sit, aculeis & contumeliis, animos aulicorum mox Principum divellit sensim & ad proximam flammam composuit. --- Exacerbatis invicem animis Bernardus Apamiensis Episcopus, --- nuncius à Pontifice ad Regem missus, lingue intemperantiâ animiq; audaciâ, concordia, si quod erat adhuc, vinculum rupit. Regi denunciat, ut omnibus prætermiſſis ad bellum sacrum se conferat, vetat indi-
 eas decimas ad alium usum convertere, atq; incredibili procacitate Regem à Pon-
 tifice deponendum minatur, nisi obtemperet. Indignatus Rex in hominis impu-
 dentiam correptum Narbonensi Archiepiscopo in custodiam tradit, alioqui de plu-
 ribus noxis accusatum. Id postquam rescivit Pontifex, novas ad Regem literas asper-
 rimas scribit, quibus testatur, ob ejus contumaciam Franciæ regnum devolvi ad Apostolicam sedem. --- Quare vetiti proficisci Romam antistites, & mole-
 stissime literæ ad Pontificium datæ. Quibus ille mirum in modum inflammatuſ in
 Regem, ad eum regno deturbandum, præter Flandros, quorum rebellionem incen-
 derat, Eduardum etiam Anglum appellavit, & Albertum Austriacum Imperato-
 rem, regnum Franciæ invadenti donans. Que cum frustra forent, Alberti Regi
 amico fœdere adstricto, ad sacra fulmina conversus, Regem anathemate perculit,
 universam Franciam interdixit sacris, ipsosq; Francos Regis obsequio solutos edi-
 xit Sc: Sed cum bruta illa fulmina parvi penderet Philippus, nec revereri
 adeo autoritatem Pontificis vellet, tandem hic dolore animi confectus
 periit. Hoc modo, ait Platina, moritur Bonifacius ille, qui Imperatoribus, Re-
 gibus, principibus, nationibus, populis terrorem potius, quam religionem injicere
 conabatur, aurum undiq; conquistum, plus quam dici potest, sitiens.

LXXX. Hæ sunt istæ artes, quibus ad tantam sublimitatem adscen-
 dit, & eam sibi conservare hæctenus conatus fuit Pontifex Romanus. Et
 illis quidem jam inde à seculo octavo adsveta fuit ea sedes, summo cum dis-
 crimine Rerum publicarum, maximisque cum injuriis Regum & Principum.
 Coeperant seil. ineunte jam seculo septimo Episcopi Romani τῶ ἐπίσκοπος Ρο-
 μῶν, & summâ atque illimitatâ quâdam Ecclesiasticâ potestate uti, cæte-
 rosque Christiani Orbis Episcopos sibi obnoxios & subjectos facere, mox
 etiam Regna & provincias adpetere, & Imperatores ipsos sub legis super-
 bisimæ vincula conjicere. Primus, qui tam ferociter majestatem impe-
 tit, fuit, ni fallor, Constantinus Pontifex Romanus; cujus iram atq; indi-
 gnationem cum in se concitasset Philippicus Imperator monothelita, diro
 in eum composito carmine, verba sunt Sigonii in histor. ad annum DCCXII.
 poenis inferorum devovetur. Nec contentus Pontifex Imperatorem sa-
 cris excommunicationis vinculis innodasse, progressus ad populum Roma-
 num ingenti animi magnitudine rogationem tulit, populus scivit, ne Phi-
 lippici nomine cusi nummi, neve ab illo literæ recipiantur, & ne nomen
 ejus, ut solebat fieri, in sacris solennibus ad altare de diptychis Ecclesiæ re-
 citaretur. Hæc ad annum Christi gesta sunt præterpropter DCCXII.
 quæ futuris deinceps Pontificibus, Constantini illius Successoribus viam
 ad

ad imperium, de quo egimus, compendiosissimam præstruxerunt. Illi autem homines gnavi & industrii & ad rem suam valde intenti, ut erant, omnem captabant occasionem, quâ non conservari tantum, sed etiam augeri sua hæc majestas posset.

LXXXI. Neque enim multum intercesserat temporis, cum Leo Isaurus Imperator, suscepto contra imagines bello, multa turbaret in Oriente. Quem cum Pontifex Gregorius II. Constantini Successor per literas admonitum ab incepto non posset dimovere, sævire animo cœpit, ita loquitur Sigonius, atq; extrema remedia meditari. Quocirca ad exemplum decessoris sui Constantini decreto suo sacris Leonem interdicit, Italiæ populos sacramenti religione solvit, quo se obligaverant Imperatori. Indixit, ne tributum, aut vectigalia penderent, neve aliâ ratione obedirent. Hoc Gregorii artificio tota malorum examina Italiam deinceps & Orbem Christianum obruerunt. Illo enim decreto accepto, Romani Campani, Ravennates, & Pentapolitani à Leone subito defecerunt, ac variis tumultibus excitatis ipsos etiam violare magistratus non dubitarunt. Quæ dum fierent, Luitprandus Longobardorum Rex suæ intentus fortunæ tum alias multas urbes; tum ipsam etiam Bononiam occupavit, ac demum ad Vicum Pileum regionis constituendæ causâ confedit. Leo Imperator cognitâ hæc defectione commotior Eutychium patritium & exarchum ad res recuperandas & Gregorium Pontificem coercendum in Italiam mittit, sed successu parum prospero. Nam Pontifice diris Eutychium devovente Romani Leonis imperium prorsus respuunt, ac solempni sacramento se Pontificis vitam statumque in perpetuum defensuros, atque ejus in omnibus rebus auctoritati obtemperaturos se obstringunt. *Ita Roma, sunt verba Sigonii ad ann. DCCXXVII. Romanusq; Ducatus à Grecis ad Romanum Pontificem pervenit.* Quomodo autem? si rem rectè æstimes, per scelus summum & perfidiam servi in Dominum suum ingratisimi.

LXXXII. Quibus autem artibus ab initio cœpit Romana res, iisdem stetit deinceps & adolevit, & iisdem ipsis ad *ἀκμὴν* istam suam & quam videmus maturitatem pervenit. Gregorio enim successit Zacharias Papa. Illo verò autore Childericus ultimus ex Merovingiorum stemmate Francorum Rex scissâ Cæsarie in monasterium truditur, & in ejus locum Pipinus Caroli Martelli filius surrogatur. Facti seriem refert Johannes Nauclerus *generat. 26.* Et hinc scilicet nata illa fuit necessitudo, quâ sibi Reges Franciæ obligatos habuit Sedes Romana. Prudenter animadverterat Pipinus, magnum esse nomen & auctoritatem Pontificum Romanorum, magnum momentum in utramque partem, propter sedis illius in Urbe Regiâ consistentis & primæ inter patriarchales auctoritatem, quæ partim accreverat è veterum Pontificum sanctitate, partim accesserat ab Imperatorum Principumq; munificentia, partim denique aucta fuerat ex hominum cujuscunq; ordinis

ordinis atque dignitatis religiosâ quâdam & supersticiosâ veneratione. In primis verò metuendum sibi putavit Pipinus fulmen excommunicationis, quo usus fuerat Constantinus paulo ante, tum etiam Gregorius non infelici successu. Videbat præterea Pipinus summâ ambitione flagrantes Romanos Antistites gnavos & industrios ad omnes occasiones arripiendas, quæ Sedis suæ dignitatem promovere possent. Videbat igitur, e suis esse rationibus, cum Pontificibus pactam dudum & initam à parente suo amicitiam conservari debere, ut quemadmodum Pontifex Gregorius, cui principatum suum debet Roma, Græcum excusserat Imperatorem & Romanæ Urbis Dominum se constituerat, ita & ipse, consentiente Zacharia Pontifice, in Galliis Regem suum legitimum veluti ignavum & regimini prorsus inutilem Regno privare posset. Sic igitur Karoli patris sui exemplum secutus Zachariam Pontificem velut DEUM aliquem observabat, & post excessum Zachariæ Stephanum ipsius Successorem. Quam observantiam eodem modo continuavit Pipini filius Karolus Magnus.

LXXXIII. Usi verò fuerunt Pontifices Romani aliis insuper artibus, quibus imperium suum tum temporale, tum Ecclesiasticum bono successu ampliarunt. Fabricarunt scilicet & excogitarunt instrumenta aliqua, antiquitatem mentientia, populo ut probarent, quas fecissent, fabulas. Tale ad temporale imperium stabiliendum est famosum istud instrumentum, quo Constantinus Imperator Sylvestro Pontifici Romam Urbem & potiorrem Italiæ partem dono dedisse fingitur. Istud verò ante multos annos Laurentius Valla validissimis rationibus convulsam penitus dissipavit, & ut commentum otiosorum hominum prudentiores omnes hodiè agnoscunt, quibus accessit ipse Papa Pius II. Æneas Sylvius antea dictus, in practica Cancellariæ Apostolicæ apud Hieronymum Paulum. Rectè idcirco id rejicit Cardinalis Baronius & falsi convincit, argumentis ductis non solum ex dictis & clausulis, quas pugnare putat cum Sedis Romanæ prærogativis, sed etiam à circumstantiis temporum & Consulibus. Vid. *Annal. tom. 3. ad ann. 324. n. 118. §. 119.* Quando autem, & quâ occasione id confictum sit, erudito *εργασμῶ* investigat Petrus de Marca *de concord. Sacerdot. & imp. lib. 3. cap. 12.* De eâ re nunc nulla nobis sedet cura, cum ipsi Pontificii parum præsidii in eo inveniri dicitet. *Disputent, inquit Melchior Canus Loc. Theol. lib. 2. pag. 511. de eâ alii, quibus forte cordi est Romanæ Ecclesiæ majestatem amplitudinemq; minuere.* Ad spiritualem verò sive Ecclesiasticum principatum confirmandum sub Veterum Romanorum Episcoporum nominibus mundo obtrusæ sunt confictæ Epistolæ Decretales haud paucæ, quæ in Isidori Mercatoris collectione hodiè circumferuntur. Nulla verò istarum epistolarum in omni Christianâ antiquitate mentio ante annum Domini DCCCXXX. invenitur. Qui post id tempus vixerunt, Ecclesiastici Scriptores, paulatim eos memoraverunt, donec colle-

ta tandem innotescere ac ultimò pro veris & genuinis haberi in postremorum seculorum face cœperunt. Prodiisse earum artificem ex Bonifacii VIII. scholâ nonnullis persuasum est. Alii ad seculum nonnum eas referunt. Id verò certum est, esse eas omnes unius ejusdemq; auctoris, tametsi diversissimorum Pontificum nomina mentiantur. Id quod solidè demonstratum dedit David Blondellus in *Pseudo-Isidoro*. Nec de earum ~~re~~ dubium hodiè est inter eruditos, quicquid in contrarium disputet Franciscus Turrianus Jesuita. Antequam autem larva detracta illis fuit, validissimum inde argumentum ad stabiliendam auctoritatem Pontificiam petito mundò imposuit, & omnium, qui contra hiscere auderent, ora obfruxit.

LXXXIV. Superfunt adhuc alia duo fundamenta, aut artificia positus, per quæ ad culmen & fastigium istud, quod nunc tenet, ascendit auctoritas Episcopi Romani. Primum est, quod persuasum suis cupiunt, Pontificem Romanum esse Concilio generali superiorem, neque ab eo judicari posse. Alterum, immunitas & exemptio personarum Ecclesiasticarum ab omni potestate & jurisdictione seculari. Quod primum concernit, non una omnium eâ de re est sententia, & imò sunt, qui contrarium sustinent inter ipsos Pontificios, tum Theologi, tum Jcti. Plurimi alii neutri parti adhærent, qui haud dubiè & ipsi in contrariam descenderent sententiam, nisi Romam metuerent & Jovis Capitolini iras. Martinus ab Azpilcueta Navarrus & Theologus insignis & juris Canonici scientissimus, perspicuè docet, de hâc re inter Romanos & Parisienses Theologos adhuc probabiliter disceptari, neque ipse magis in unam, quam in aliam partem propendet. *ad c. novit, de judic. notab. 3. n. 84.* In eandem sententiam differit Franciscus à Victoria, tametsi alioquin S. Thomæ defensor acerrimus: *De comparatione*, inquit, *potestatis Papæ est duplex sententia: altera est S. Thomæ & sequacium multorum & aliorum Doctorum tam in Theologia, quam in jure Canonico peritorum, quod Papa est supra concilium; altera est communis sententia Parisiensium, & multorum etiam Doctorum in Theologia & canonibus, ut Panormitani, & aliorum contraria, quod Concilium est supra Papam. Non est locus nunc disputandi, quæ illarum sit verior, quia de hoc non agitur. Puto utramq; esse probabilem.* Idem tenet Alphonsus de Castro, & alii plures. Nihilominus tamen jubemur credere, quod Papa judicari à nemine possit; jubemur credere, summum Pontificem absolutè esse supra concilia, nec posse subicere se ipsum sententiæ coactivæ Conciliorum, ut philosophatur Bellarminus *lib. 2. de concil. c. 17. & 18.* jubemur credere, auctoritatem Concilii generalis totam pendere à Papa, uti tradit Franciscus Longus à Coriolano *in prelod. 5. ad summ. Concil.*

LXXXV. Circa exemptionem Clericorum postulata quædam ut regulæ infallibiles ponuntur, sed quæ Rempublicam valdè infestant & quotidiana-

tidianis motibus exponunt. Sic namque doceri solet, personas Ecclesiasticas jure divino exemptas esse ab omni potestate temporali: principes seculares & ipsorum magistratus nullam in ipsas habere potestatem: non posse clericos reos fieri læsæ majestatis, si vel maximè adversus Principem rebellionem excitaverint, ideò scil. quia non sint ipsius subditi: non esse eos jurisdictioni secularium judicum subiectos, nec puniri ab illis posse, etiam si non obtemperent legibus illius status, sub quo vivunt, non posse exemptioni huic renunciare Clericos, nec in forum seculare compromittere, ut maximè velint. Quæ omnia hoc tandem ostendunt, vivere personas quasdam intra quendam statum, non subiectas Statu illius legibus, exemptas ab omni politiâ & disciplinâ temporali, sine obligatione fidelitatis erga Principem, sine obedientiâ erga Magistratum: denique statum intra statum formari, & sic duas majestates, ut sic dicam, in unâ Republicâ existere. At verò multo aliter docuerunt veteris Ecclesiæ Patres. Subiectos esse, non Laicos tantum, sed universum etiam clerum potestati Principis, Chryostomi est porisma, quando ad verba Pauli *Rom. XIII, 1. Omnis anima potestatibus supereminentibus subiecta esto*; hunc in modum commentatur: *Omnibus hæc præcipi, sacerdotibus & monachis, non tantum secularibus, statim in ipso proœmio declarat Apostolus, cum sic dicat, omnis anima potestatibus &c. Et si Apostolus sive Evangelista, sive Prophetas, sive quisquis tandem fuerit; neque enim potestatem subvertit ista subiectio.* Chryostomum totidem penè verbis sequuntur Theophylactus & Oecumenius. Dum verò contrarium planè statuit & usu introduxit Pontifex, nemo non videt, quantum inde incrementi acceperit monarchia Papalis.

LXXXVI. Huic ipsi exemptioni accessit adhuc alia non minus proficua tantæ potestati, quantam in se auctam magis magisque cupiebant Episcopi Romani. Dum enim unusquisque olim Episcopus non in Ecclesias tantum, sed monasteria etiam qualiacunq; in dicecesi suâ constituta & existentia jura episcopalia exercere poterat, successu temporis id multis modis mutatum est in Ecclesiâ Romanâ. *Multis enim & sumptuosis monasteriis fabricatis* (utor verbis Petri S. vavis *ex hist. Concil. Triâ. lib. 2.*) eorumq; cura Abbatibus excellenti fama doctrinæq; Viris commissa, quorum illustres virtutes Episcoporum nomini caliginem offundebant, ortaq; inter utrosq; ob eam causam emulatione, Abbates ut se his incommodis sive veris sive fictis liberarent, simulq; ambitionem subtrahendi se à subiectione debitâ occultarent, à Pontificibus Romanis impetrarunt, ut in tutelam D. Petri admitterentur, & sub scuto autoritatis Pontificiæ immediate delitescerent. Id autem cum commodo Curia Romanæ cessisset, quippe quod qui privilegia obtinent, ad eadem conservanda concedentis auctoritatem tueri tenentur, ex templo monasteriis data exemptiones. Cathedralium etiam Ecclesiarum capitula, quæ maximam partem erant regularia, iisdem obtentibus impetrarunt immunitatem. Congregationes demum integra Cluniacensis

Et Cisterciensis pari exemptione donantur, magno autoritatis Pontificia incremento, dum Pontifices ubiq; locorum sibi comparant clientes Et subditos peculiariter additos, solius Papatis tutelâ ac protectione subnixos, iisq; vicissim sese præbent patronos ac defensores Etc. Ea verò exemptio quantum displicuerit bonis omnibus, alibi dicemus: Nunc enim sufficit ostendisse, quanta per eam suprematui Episcopi Romani accesserint incrementa.

LXXXVII. Et quis verò universâ ista πολιτικά σφίσματα, quibus per aliquot seculâ Sedes Romana usu fuit, commodè recenserebit? Quis putasset, etiam in cœlibatu Sacerdotum imperato arcantum aliquod tyrannidis sacræ latitare, nisi id explicasset. in Synodo Tridentinâ Cardinalis Rodolphus Pius Carpenfis? *Si connubia permittantur*, inquit ille apud eundem Svav. lib. 5. *Sacerdotibus, id inde secuturum, ut familiam Vxorem ac liberos alentes ad Principis quisque sui obedientiam respiciens, Pontificis obsequium detrectet: ut liberorum charitas ab officio ad omnem Ecclesiæ fraudem ac præjudicium abducatur: ut de sacerdotiis in familias suas hereditario jure adsciscendis cogitent: ut deniq; intra breve tempus Sedes Apostolica Urbis Romanæ cancellos non exscendat. Ante institutum cœlibatum Sedem Romanam nullum ex aliis civitatibus ac regionibus fructum percepisse; per hunc adeptum dominatum omnium Sacerdotiorum, quæ matrimonium exiguo tempore illi eriperet Etc.*

LXXXVIII. Quis jam invideret Pontifici potestates omnes supergresso & in summo fastigio consistenti triplicem coronam auream, quâ se conspiciendum in publico exhibet? Ideo scilicet triplex esse debuit, ut majestas ejus ad cœlestia, terrena & inferna pertinere innueretur, uti inter alia mysteria hoc exponit Theophilus Raynandus Jesuita *de coron. aur. supr. mitr. Pontif. p. 396.* Ad cœlestia eam pertinere, non sinit nos dubitare bulla Clementis VI. quâ angelis in cœlo imperavit; ut animas in itinere Romano defunctorum à purgatorii pœnis solutas protinus in cœlum deferrent. Bullam istam edidit ex bibliothecâ Ultrajectinâ Johannes Hoornbeek anno 1653. De inferis, fidem facit Baptista Platina *in vitâ Sylvestri II.* de quo scribit, quod pontificatum adjuvante diabolo consecutus fuerit. Idem refertur de ejus Successoribus, Johanne XIX, & Johanne XX. De terrenis verò, hæcenus abunde demonstravimus, quantum Pontifices Romani sibi vindicaverint, ut adeo optimè conveniant omnia, quæ in Regno Pontificio de immensâ Principis sui potestate fabulantur Romanenses.

LXXXIX. De autore illius coronæ diversæ sunt sententiæ. Qui à Constantino Imperatore donatam referunt, innituntur donationis instrumento, sed quod supra diximus, nullam omnino fidem mereri. Rectius alii ab Anastasio Imperatore ejus originem petunt; hæc propositâ facti relatione: Anastasius Imperator Orientis sub initium seculi VI, cum vidisset Theodorici Italiæ Regis fortunam florentissimam & res secundas, invidiæ stimulis agitato, omnem movebat lapidem, ut quoquo modo posset, tam prosperos

ros succelsus sufflaminaret. Cum itaq; Clodovæi Francorum Regis affinitate niteretur Theodoricus, hoc maximè dabat operam Anastasius, ut amicitias istas cohærentes dirimeret, & Clodovæum abstraheret. Misit itaq; ad Clodovæum legatos & munera, additis literis, quibus significabat, quod complacuerit sibi & Senatoribus, eum esse amicum Imperatorum, patriumque Romanorum. Unde ab illo die Consul simul & Augustus meruit nuncupari Clodovæus, uti scribit Aimoinus *lib. 1. cap. 22.* Inter munera ista erat corona admodum preciosa, de quâ hæc reperiuntur apud Sigebertum monachum Gemblacensem *ad ann. 510.* Clodovæus Rex ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu & coronam auream cum gemmis & tunicam bracteâ accepit, & ex eâ die Consul & Augustus est appellatus. Ipse verò Rex misit Romam Sancto Petro coronam auream cum gemmis, quæ Regnum appellari solet.

XC. Istâ autem coronâ Papam hodiè ornari testis est Marcellus *l. 1. sacrar. ceremoniar. sect. 2. c. quod inscribitur: Consecratio, benedictio & coronatio Romani Pontificis*, ubi ait: Diaconus à sinistris deponit mitram consuetam à capite Pontificis & diaconus à dextris tiaram, quod REGNUM appellant & triplici coronâ ornâ Pontificis capiti imponit, populo acclamante: *Kyrie eleison.* Istâ ergo coronâ, quæ hodiè capiti Pontificis imponitur & Regni nomine appellatur, eadem est quam Anastasius Clodovæo misit, hic Petro donavit. Scribit porro Brocardus in *Apocal. XVII, 5.* huic coronæ inscriptum inveniri nomen MYSTERIUM, id ipsum, quod in dicto apocalypseos loco describitur. F. refert Josephus Scaliger in *not. ad nov. test.* Mommorantium Romæ a gentem ab homine fide digno accepisse, nomen istud revera olim coronæ Pontificiæ insculptum fuisse, sed erasum ab Julio Pontifice, substituto suo nomine, hoc modo: JULIUS PONTIFEX MAXIMUS. Quod de Julio III. interpretatur: Jacobus Revius in *actuar. ad histor. Pontif. Rom.*

XCI. Sed nolo nunc addere plura: Constitutum enim ab initio fuit hoc tantum ostendere, Episcopos Romanos indignis planè modis & pessimis artibus ex numero patriarcharum sese eripuisse, & *το εὐαγγελιστῶν* quæque sibi vindicasse. Nemo erat eo tempore, quo maximè florebant, quibus tum sustinebatur Ecclesia, patriarchatus, qui non lubenti animo, Romano Patriarchæ primum daret locum. Vera autem ejus ordinis & dignitatis causa non erat jus divinum, aut Salvatoris Christi ordinatio, uti volunt ejus Sectatores hodierni, sed urbis imperium & majestas, quæ tunc temporis, mortalium splendorem & gloriam quod attinet, Orbis terrarum, domina ac caput erat. Atq; hoc ipsum disertis verbis declaraverunt Concilii Calchedonensis Patres, quando *act. 16.* ajunt: *Sedi veteris Romæ propter imperium civitatis illius, patres consequenter privilegia reddiderunt.* Et porro: *Et eâdem intentione permoti, æqua sanctissima sedi novæ Romæ (h. e.*

Constantinopolitanæ) privilegia tribuerunt: rationi congruum iudicantes, ut civitas illa ornata imperio, ac Senatu, æquis seniori Regiæ Roma privilegis frueretur.

XCH. Sed his non contentus Patriarcha Romanus inordinato appetitu universa Orbis terrarum imperia, & quicquid vel sacri vel profani in illis contentum fuit, ad se unum rapuit, semetipsum super omnes mortales extollens, imò DEUM se faciens, & si posset, etiam DEO superiorem. Et hæc ratione Romana Ecclesia, quæ antea parva fuit & humilis (sunt verba Othonis Episcopi Frisingensis) in magnum montem excrevit, Regnum autem sive Imperium fuit humiliatum & imminutum. Certum enim est, prima Papalis monarchiæ fundamenta super ruinis imperii fuisse posita, & Papæ vires imminutione Imperii crevisse. Idq; fatentur ipsi Pontificiæ Scholæ Doctores. Descripsit vitam Gregorii VII. Onuphrius Panvinus monachus Augustinianus, ediditque Jacobus Gretserus Jesuita. In eâ de decretis à Pontifice editis hoc fert iudicium: *His decretis in duobus potissimum majestas & Romani imperii dignitas evertatur, & quòd longè pejus erat ea fundamenta jaciebantur, quibus Romani Imperii potestas omninò labefactaretur.* Item: Gregorius suis decretis dimidium imperii Cesari tollebat. Et rursus: *Imperii vel omninò tollendi vel in perpetuum stabiliendi causa tunc maxime tractabatur. Cesar enim imperii jura & ea quidem summa omninò tueri: Papa verò Ecclesiæ libertatem, nullâ Imperialis excidii ratione habitâ, asserere volebat, indignum esse clamitans, à manu Laicâ Sacerdotes creari; quanquam id per trecentos fere annos à Karoli Magni tempore sub sexaginta & amplius Romanis Pontificibus, usurpatum esset. Maxime igitur Imperatori laborandum erat, ne hæc decreta starent, si imperii jura, imò si imperium ipsum salvum esse vellet, quod ejusmodi papalibus edictis procul dubio dissipandum esse existimabat.*

XCH. Hæc Onuphrius de Gregorio VII. Longius adhuc progreditur Nicolaus Machiavellus lib. 1. histor. Florent. & quâ ratione ab aliis etiam Pontificibus Imperio Romano, quod florentissimum diu extitit, detractum semper fuit, his verbis exponit: *Cæperunt hoc tempore Pontifices Romani majori esse in dignitate, quam antea fuerant. Prius enim post Petrum Apostolum, propter vitæ sanctimoniam & miracula solummodo observabantur, ac tantum proderant exempla illorum fidei Christianæ, ut vellent nollent, Principes cogentur amplecti illorum religionem, quo confusionem illam, quæ in mundo erat, è medio tollerent, & ad meliorem statum reducerent. Etsi autem negari non potest, tam statim adauit Pontificum autoritatem, cum Imperatores Romani Christianam fidem amplexi, relicta Româ Constantinopoli cæperunt habitare, quo tempore & ruina imperii Romani cæpit, quia tamen ad hanc Longobardorum usq; ætatem semper habuit Italia Imperatores vel Reges, vix alia erat Pontificum dignitas & æstimatio, præter eam, quam, ut dixi, vitæ sanctimonia sibi paraverant & doctrina. In aliis rebus Imperatoribus aut Regibus obediebant, sæpè etiam ad suppli-*

cium

cum ab iisdem rapiiebantur. Ac si quid unquam dignitatis Pontificibus in Italia antea accessit, id omne à Theodorico venit Gothorum rege, cum is Ravennam regiam suam transferret. Tum enim Roma sine principe relinquebatur, & cives Romani eo libentius suberant Pontificibus, quod tuto & tranquille commorari sub iis possent. Sed nihil aut perparum istud erat, & hoc unum obtinebant, ut Ecclesia Ravennensis Ecclesie Romane esset subiecta. Cum autem Longobardi quoque in Italiam jam venirent, & illi in factiones plurimas scissu esset, adaugebatur Pontificia potestas hoc illorum adventu. Cum enim Pontifex caput esset & princeps urbis Romanae, Imperator verò Constantinopoli praeesset, ita se tempore & praesenti rerum statui accommodabant Longobardi, ac Longinus, ut mediante Pontifice populum Romanum sibi devincerent, non ut subditus illorum esset, sed socius & nunc horum nunc Graecorum partes sequentes Pontifices, mirum quam adaugebant suam dignitatem. Quin etiam haec potentia illorum causa erat ruinae & interitus imperii Orientalis. Et post aliquam multa: Perdidit existimationem suam Imperialis dignitas, acquisivit Pontificia: & his artibus deinceps principibus politicis se pretulit. Hic est scilicet ille servus servorum, uti se ipsum vocant, sub quo inani titulo occultatur dominus dominantium & ejusmodi dominus, ita dominans plene, ita regio animos ac spiritus gerens, ut ex omni Ethnicorum numero vix paucos invenias ei similes.

XCIV. Concludam hoc caput eleganti sententiâ Johannis Petri de Ferrariis, qui in *Praxi sua Papiensi*, uti vulgò vocatur, tit. 30. gloss. 7. pr. inordinatum istum Pontificis Romani appetitum his verbis perfringit: *Attende tu juvenis, quod in his temporalibus excrevit hominum cupiditas, ut nitantur totis viribus ascendere ad jurisdictiones, honores, damnationes, & si possibile foret ad caelorum mansiones. --- In tantum enim excrevit hic appetitus, quod nedum Laici, sed etiam summi sacerdotes & Clerici sunt tali morbi ac vitio penitus infecti. Vides enim, quod ipse Papa (qui deberet tanquam verus vicarius vestigia sequi Jesu Christi) possidere & manu armatâ nititur detinere jurisdictionem in terris, civitatibus & villis, & locis quae sunt naturaliter & à mundi creatione & Christi ordinatione imperii Romani, juxta illud, quod est DEI, reddatur DEO, & quod est Caesaris, Caesari. Imò ipse Papa in ipsum Imperatorem nititur superioritatem habere, quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire. Nam naturaliter à principio mundi omnes Clerici nedum Laici erant sub potestate & jurisdictione Imperii; sed ipsorum Imperatorum dulcedine & benignitate fuerunt Clerici dimissi sub potestate Papae, & beneficium hoc tanquam ingrati sciunt male cognoscere. Bene ergò & sanctè faceret ipse Papa si totam temporalem jurisdictionem in manibus Imperatoris remitteret, nec aliter unquam Respublica, & maxime Italia quiesceret. Nec ulterius de Papatu tale schisma quale fuit & est à XXXVI. annis praeteritis ullo tempore amplius accideret: Et ex hoc status universus Clericorum magis redderetur DEO ac populo devotus, & ipse Papa cum Cardinalibus viveret quietius ac devotius, ac DEO & populo magis acceptus & gratius.*

gratus. Hæc anno MCCCCXIII. Joh. Petrus de Ferrariis admodum audacter & multâ cum *παρρησία* in densissimis Papatûs tenebris. Adjecit adhuc alia, sed quæ resecta fuisse ex summariis *ad num. 5.* discere licet. Ipsa etiam, quæ recensui, verba deleri volunt Indices expurgatorii. Quibus quid aliud opponamus, quam quod olim adversus gentes scripsit Arnobius *lib. 3.* Intercipere scripta & publicatam velle submergere lectionem, non est deos defendere, sed veritatis testificationem timere.

CAP. VII.

De Patriarchâ Constantinopolitano.

I.

Byzantium olim tam opportuno loco condita erat, ut propter amplissimos sinûs maris, qui hic confluent, & propter maxima flumina, quæ in eos ex remotissimis partibus Europæ, Asiæ & Africæ se effundunt, una omnium crederetur, ex quâ & in quam totius Orbis mercatus commodissimè institui posset. Ferunt, Apollinem à Byse Megarensium classis præfecto consultum de loco condendæ Urbis respondisse, ut quæretet terram cœcorum terris adversam: Bysemque observata Bosphori Thracici opportunitate ambiguum Oraculi consilium interpretatum de Chalcedonensibus, qui veluti oculis capti, Europæi litoris situm & commoditates longè maximas non vidissent. Itaque Urbem Byzantium hic statuisse ex adverso Chalcedonis, & de suo nomine appellasse. Sed ut est omnium rerum vicissitudo, ita hujus quoque Urbis variam licet observare fortunam. Spartanis primùm paruit, postea Atheniensibus. Mox libera esse cœpit, quæ tamen libertas deinde adempta iterum fuit à Vespasiano Romanorum Imperatore, qui eam in provinciæ formam redegit. Cumque ea deinceps Pescennii Nigri, qui à Syriaco exercitu Imperator factus fuerat, partes sequeretur, à Septimio Severo expugnata, diruta, in formam vici redacta atque Perinthiis adjudicata fuit. Ab ejus filio Antonio Caracalla restituta ei fuerunt sua jura, & ipsa Antonia dicta. Sed denuò à Gallieno Imperatore vastata fuit, omnesque ejus incolæ, militesque interfecti, sed ab eodem mox instaurata, quod Barbarorum ab eâ parte in solum Romanum incurfus metueretur.

II. Hæc fuerant Urbis istius fata, cum Constantinus Imperator de transferendo in eam imperio cogitaret. Quæ cum causæ impulerint, ut hoc faceret, scire nunc nihil refert. Franciscus Balduinus *lib. 2. de legib. Constant. M.* consilium istud pietati ejus adscribit. Roma, inquit, quæ trecentis jam annis Christianorum sanguine madens Ecclesiam pessunderat, & quot